

**De politieke mobilisatie en organisatie van
vijf etnische groepen in Suriname**

**UNIVERSITEIT
GENT**

Céline Dobbeleir
Jeroen Sarrazyn
Tineke Van der Straeten
Els Willems
Pieter Van Maele

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoudsopgave

Inleiding	p. 3
1 Inheemsen	p. 5
1.1 geschiedenis	p. 5
1.2 actuele uitdagingen	p. 7
1.3 politieke organisatie	p. 7
2 Marrons	p. 11
2.1 de slavenkolonie Suriname	p. 11
2.2 marronage	p. 12
2.3 de vredesverdragen met Marrons	p. 13
2.4 de Boni-oorlogen	p. 13
2.4.1 de eerste Boni-oorlog	p. 13
2.4.2 de tweede Boni-oorlog	p. 14
2.5 na de onafhankelijkheid	p. 14
2.5.1 de eerste jaren	p. 14
2.5.2 de binnenlandse oorlog	p. 14
2.5.3 politieke organisatie	p. 16
3 Creolen	p. 18
3.1 baas in eigen huis	p. 18
3.2 de onafhankelijke republiek Suriname: een Creoolse constructie	p. 20
4 Hindostanen	p. 24
4.1 politieke integratie	p. 25
5 Javanen	p. 27
5.1 werving en praktijk	p. 27
5.2 Javanen tussen andere bevolkingsgroepen	p. 28
5.3 inburgering van Javanen	p. 28
5.4 begin van de participatie	p. 28
5.5 ontstaan van de belangrijkste Javaanse politieke partijen	p. 28
5.6 de periode na 1954	p. 29
5.7 na het herstel van de democratie	p. 30
besluit	p. 31
bronnenlijst	p. 33

Inleiding

Suriname, gelegen in het noorden van Zuid-Amerika (*zie infra*), is met zijn 163 265 km² het kleinste onafhankelijke land van Zuid-Amerika. Het inwoneraantal van 439 117 valt zelfs in vergelijking met Europese landen die veel kleiner zijn in het niets. Desondanks kent het heel veel gezichten. Dé Surinamer bestaat niet, daar heeft de uiterst woelige geschiedenis voor gezorgd.

Engelse, Franse en Nederlandse handelaars bereikten Suriname voor het eerst op het einde van de zestiende eeuw. Na even in Engelse handen geweest te zijn, werd Suriname een Nederlandse kolonie. Nederland, gelokt door de winstgevende plantages, ruilde het huidige New York voor Suriname. Toen werd Suriname uiteraard al een geruime tijd bewoond door zogenaamde 'Indianen'. Die Inheemsen werden in Suriname – in tegenstelling tot in veel andere Zuid-Amerikaanse kolonies – niet systematisch vervolgd en leefden dus in relatieve harmonie met de kolonistoren.

Op de plantages stelden de Nederlanders in eerste instantie slaven tewerk. Zij werden aangevoerd van op de Afrikaanse westkust. Uiteraard bleven zij niet als makke lammetjes op de plantages werkzaam. Velen onder hen ontvluchtten de plantages en trokken het binnenland van Suriname in. Zij raakten zo afgescheiden van de rest van Suriname, dat zij een eigen bevolkingsgroep werden en – zelfs na de afschaffing van de slavernij – bleven.

Na de afschaffing van de slavernij in 1863 werden contractarbeiders aangetrokken uit Azië, voornamelijk uit India en Java (het huidige Indonesië). Hoewel velen van hen nooit de bedoeling hadden zich definitief te vestigen in Suriname, bleven velen van hen toch in Suriname. Ook zij vormden dus een nieuwe etnische groep.

Daarenboven vind je in Suriname ook Europeanen, Brazilianen, Libanezen, Chinezen... Dat alles maakt dat in Suriname een ongezien diverse bevolking leeft.

Elke bevolkingsgroep streeft er uiteraard naar om zijn politieke stem te consolideren. Maar hoe gebeurde dat precies? Op welke manier beïnvloedde de geschiedenis van een etnische groep de wijze waarop ze hun politieke stem konden consolideren? Welke verschillen en gelijkenissen zijn er te bespeuren tussen bepaalde groepen onderling? Hoe ziet het hedendaagse politieke spectrum er in het hedendaagse Suriname uit?

Op die vragen formuleerden we gedurende dit onderzoek een vraag. Uiteraard konden wij niet de volledige geschiedenis van elke etnische groep onder de loep nemen. Daarom beperkten wij ons onderzoek tot vijf etnische groepen in Suriname: de Inheemsen, de Marrons, de Creolen, de Hindostanen en de Javanen.

Kaart van Suriname.

1 Inheemsen

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de geschiedenis van de oorspronkelijke bewoners van Suriname, de Inheemsen. We bekijken voornamelijk hun verhoudingen met de kolonistoren en hoe ze na de onafhankelijkheid een politieke stem trachten te verkrijgen.

1.1 Geschiedenis

Ongeveer 10 000 jaar geleden trokken de eerste groepen mensen het grondgebied van Suriname binnen. De oudste sporen uit die periode zijn gevonden in de Sipaliwini-savanne, het uiterste zuiden van Suriname. Langzamerhand ging de inheemse bevolking aan landbouw doen, waardoor er een voedseloverschot ontstond. Het gevolg was tweeledig: er ontstond een bevolkingsaanwas en er kwam een diaspora op gang. Grote groepen Arowakken en Caraïben vestigden zich aan de kustvlaktes. Dat gebeurde niet steeds vreedzaam: Caraïben vielen het gebied van de Arowakken binnen met als doel hen te verdrijven van de vruchtbaarste plaatsen.

Geruchten dat het zuiden van Suriname heel rijk aan goud was – de beruchte zoektocht naar El Dorado – lokte echter tussen 1499 en 1650 heel wat avonturiers naar Suriname. Goud werd niet gevonden, maar de aanwezigheid van Europeanen zorgde ervoor dat de inheemse gemeenschap kleinschalige economische activiteiten kon ontplooiën.

De eerste kolonistator van Suriname, Engeland, onderhield vriendschappelijke betrekkingen met de Inheemse bevolking. Tegen de Nederlandse kolonisten werd wel even oorlog gevoerd, doch een vredesovereenkomst zorgde in 1686 al voor vrede. Meteen werd ook besloten dat Inheemsen niet als slaaf mochten ingezet worden. Daarenboven is er enig bewijs gevonden dat de vredesverdragen ook erkenden dat de Inheemse bevolkingsgroepen zich “als vrije naties konden vestigen waar ze wilden.” Suriname werd één van de weinige Zuid-Amerikaanse kolonies waar Inheemsen niet systematisch werden uitgeroeid. Sterker nog: door het vredesakkoord werden ze bondgenoten van de koloniale overheid. Zo werden ze ingezet in de strijd tegen slaven die van plantages waren gevlucht.

De inheemse inwoners die in het binnenland wonen – Trio's, Wajana's en Akoerio's – zijn pas in het begin van de twintigste eeuw ontdekt. Hun levenswijze werd amper beïnvloed door de kolonisatie. Een (taal)telling wees uit dat zij binnen de al kleine groep Inheemsen een miniem aandeel uitmaken. In het jaar 2000 waren er nog 50 Akuriyo, in 1980 was het aantal Wayana al gezakt tot 747 personen en behoorden amper nog 1151 Surinamers tot de Trio¹. De woongebieden van de binnenlandse Inheemsen zijn dus groot, maar amper bevolkt. Ten slotte dient opgemerkt te worden dat de Akuriyo niet sedentair zijn, hoewel Nederlandse missies wel gepoogd hebben hen een sedentaire levenswijze aan te leren. Hun leefgebied op de kaart (zie infra) is dus een benadering. De helft van de inheemse bevolking woont echter in Paramaribo. Zij onderscheiden zich in hun leefwijze niet of nauwelijks van de overige stadsbewoners, zij het dat de meesten tot de laagst betaalde loonarbeiders behoren².

De Inheemsen van Suriname zijn dus niet per definitie *binnenlandbewoners*, hoewel ze in de spreektaal vaak zo genoemd worden. Die term wijst hier volgens Ellen-Rose Kambel niet op een geografische classificatie, maar op een etnische indeling³.

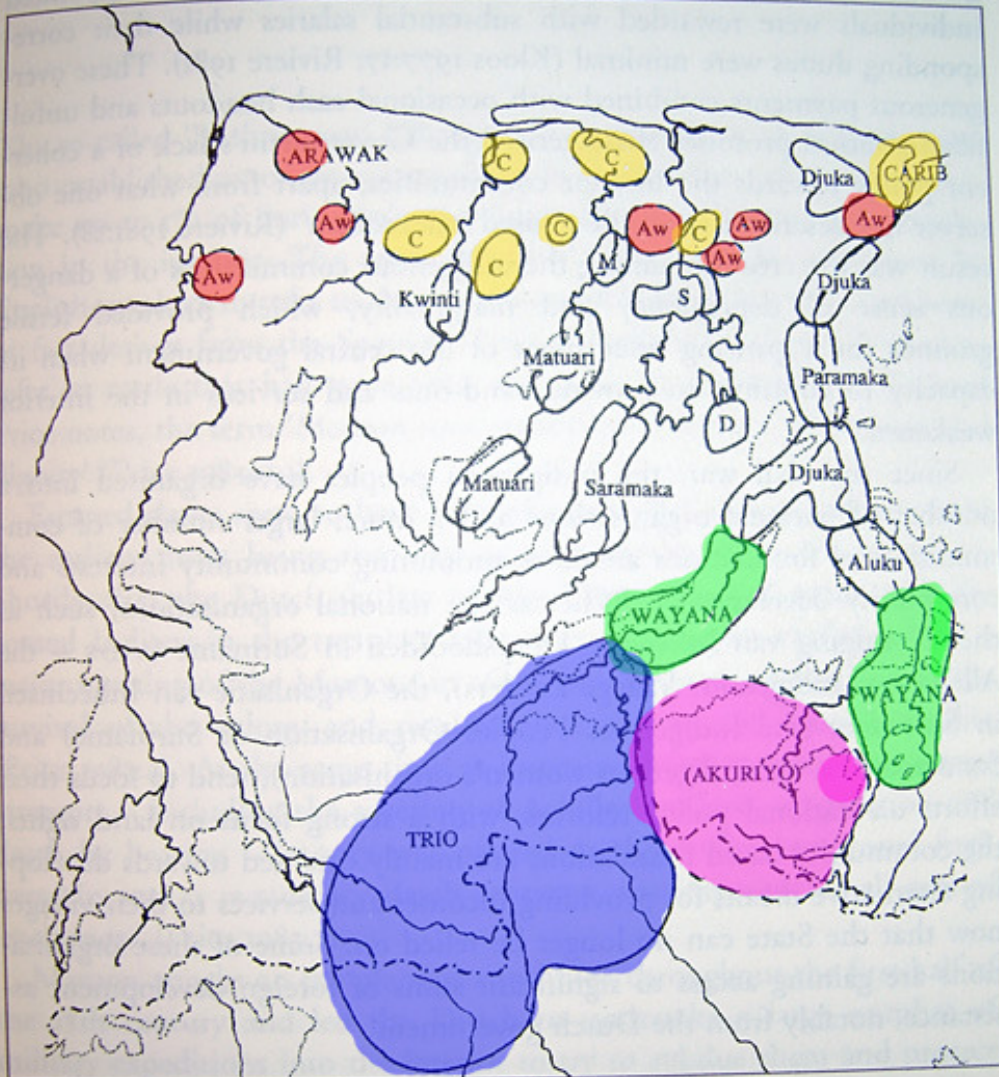
“Strictly speaking, the term ‘hinterland dweller’ [...] refers to geographical location. The term is exclusively used to refer to Amerindians and Maroons, however. Considering that most Amerindians actually live in the coastal area, the term ‘binnenlandbewoner’ is in fact an ethnic or racial signifier.”

¹ Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. *Ethnologue: Languages of the World*, Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com>.

² Bakker, E., L. Dalhuisen, and M. Hassankhan. *De Geschiedenis Van Suriname. Van Stam Tot Staat*. Walburg. Walburg, 1993, p. 16.

³ Kambel, Ellen-Rose. "Resource Conflicts, Gender and Indigenous Rights in Suriname. Local, National and Global Perspectives." Universteit Leiden, 2002, p. 21.

Peoples of the Interior

Indigenous Peoples:

- ARAWAK** (Aw)
- CARIB** (C)
- WAYANA**
- TRIO**
- (AKURIYO)**

Maroons

- Djuka (D)
- Paramaka
- Aluku
- Sarama (S)
- Matuari (M)
- Kwinti

Het leefgebied van Inheemsens (en Marrons) in Suriname.

1.2 Actuele uitdagingen

De Inheemse bevolkingsgroep van Suriname is slechts een marginale bevolkingsgroep. Uit de laatste volkstelling die in Suriname werd gehouden, blijkt dat er in 2004 in Suriname – op een totale bevolking van 457 896 inwoners – slechts 18 037 Inheemsen leven.⁴ Dat is net geen 4% van de totale bevolking. Het is overbodig te benadrukken dat daaruit automatisch een politiek isolement ontstaat in een land waar amper op ideologische basis maar vooral op etnische basis aan politiek wordt gedaan. Zo zijn er wel degelijk pogingen geweest om een volwaardige politieke partij uit de grond te stampen, maar die strandden steeds succesloos. Ook de enorme afstand tussen de inheemse dorpen verzwakt de politieke coherentie. Met een boot van Galibi naar Kwamalasamutu reizen – de verst van elkaar verwijderde Inheemse dorpen – duurt twee weken.

Het grootste probleem voor de Inheemse bevolking van Suriname gaat echter veel verder dan het niet kunnen verwerven van politieke macht. Volgens Marcus Colchester beperkt de houding van de Surinaamse overheid zich al van voor de onafhankelijkheid tot het negeren van de Inheemse bevolkingsgroep⁵.

“Government policy towards the indigenous people in both the late colonial and independence periods has, to a great extent, been one of neglect. No provisions have been made to secure the indigenous peoples rights to land and minimal consideration has been given to ensuring [sic] that they benefit from development.”

Om maar één voorbeeld te geven: sinds 2007 worden Inheemsen niet meer als aparte bevolkingsgroep opgenomen in de statistieken van officiële overheidsinstanties, maar toegevoegd aan de bevolkingsgroep ‘overige’. Die praktijk is trouwens niet nieuw: ook bij volkstelling in de jaren '50 – twee decennia voor de onafhankelijkheid – werden Inheemsen niet geteld of werden ze niet meegerekend bij de totale populatie van Suriname. Het Nederlandse ministerie van Koloniën verantwoordde dat in 1911 al door te benadrukken dat de Surinaamse Inheemsen “vanuit economisch oogpunt nutteloos zijn”⁶. Inheemse gebieden werden zelfs buiten de Surinaamse staat gehouden. Toen Suriname in 1863 in administratieve districten werd ingedeeld, reikten de oorspronkelijke grenzen van de districten niet tot aan de hedendaagse grens met Brazilië; ze stopten aan “de bewoonde wereld”. De inheemsen woonden dus in een ‘staat in een staat’ en waren geen Surinamers. Die situatie is voltooid verleden tijd: de moderne Surinaamse staat hanteert het principe van ‘domeinland’. Dat houdt in dat het elk stuk grond waarvan niet kan bewezen worden dat het in privébezit is, eigendom is van de staat. Dat principe werd voor het eerst expliciet in 1982 in een wet gegoten, maar gold al geruime tijd als een gewoonterecht.

“All land to which others have not proven ownership rights, belongs to the domain of the State. In allocating domain land, the rights of [...] Indians [...] will be respected, provided that this is not contrary to the general interest. General interest includes the execution of any project within the framework of an approved development plan.”

‘Algemeen belang’ kan een stuk grond dus tot domeinland maken, nooit werd echter bepaald wat in het algemeen belang is. Een bijkomend probleem is dat beleidsbeslissingen die betrekking hebben op het binnenland zowel onder het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen als onder het ministerie van Regionale Ontwikkeling vallen. Het gevolg van die situatie is dat het ministerie dat instaat voor het welzijn van de Inheemsen niet bevoegd is over de grondkwestie.

1.3 politieke organisatie

De interne structuur van Inheemse stammen is strak gestructureerd en vertoont enorme gelijkenissen met die van de marrongemeenschap. Aan het hoofd van iedere stam staat een verkozen *granman* (opperhoofd). Bovendien beschikt elk dorp over een verkozen *kaptan* (kapitein), die op zijn of haar

⁴ sine nomine. "Suriname Census 2004 - Volume I: Demografische En Sociale Karakteristieken." Paramaribo: Bureau voor de Statistiek – Suriname, 2005., p. 31.

⁵ Colchester, Marcus. *Forest Politics in Suriname*. Utrecht: International Books, 1995, p. 24.

⁶ Commissie-Bos, “De economische en financiële toestand der kolonie Suriname. Rapport der commissie benoemd bij besluit van zijne excellentie den minister van Koloniën van 11 maart 1911”, 's Gravenhage, 1911

beurt beschikt over *basjas* (assistenten van de *kapten*)⁷. Het gezag van de *granman* en de *kapten* wordt in Paramaribo erkend, bijgevolg krijgen zij een loon en enkele niet-financiële vergoedingen zoals een militair uniform en een buitenboordmotor. In 2004 werd in Pikin Poika de eerste vrouwelijke kapitein verkozen. Die leiders zijn heel belangrijk voor de inheemse gemeenschappen. Alle politieke besluitvorming in Suriname gebeurt in Paramaribo. Het decentralisatieproces staat door een tekort aan financiële middelen nog volledig in zijn kinderschoenen. Zelfs de districtscommissarissen –politiek benoemde functionarissen die als enigen een adviserende stem hebben bij het uitgeven van grondconcessies- resideren doorgaans in Paramaribo en niet in het district waarvan ze aan het hoofd staan. Als een dorp zijn eisen op de politieke agenda wil krijgen, is het de taak van de *kapten* om naar Paramaribo te trekken. Het is onnodig te zeggen dat zoiets afgelegen gemeenschappen en dorpen in de politieke marginaliteit duwt.

De Surinaamse districten zijn vervolgens nogmaals opgedeeld in ressorten, de kleinste administratieve eenheid. De grenzen van een ressort lopen echter niet gelijk met de grenzen van traditionele machtsstructuren. Ressortraden worden bijgevolg als een *“rivaliserende bron van macht”* bekeken⁸. Voorts functioneren de ressorten amper: de samenstelling is niet duidelijk, er vinden amper zittingen plaats en besluiten van de ressortraden moeten worden goedgekeurd door achtereenvolgens de districtsraad, de districtscommissaris, de minister van Regionale Ontwikkeling, het parlement en ten slotte de president.

Kambel concludeert dan ook dat het regionaal bestuursstelsel ongeschikt is voor de deelname van Marrons en Inheemsen aan het politieke leven⁹.

“De overgrote meerderheid van besluiten die inheemsen [...] treffen worden nog steeds genomen door een klein aantal ambtenaren binnen de centrale overheid zonder enige formele of informele consultatie van de betrokkenen.”

Het is merkwaardig vast te stellen dat het de Inheemse bevolking van Suriname niet lukt om politieke macht te verwerven, terwijl dat voor de Marrongemeenschap van Suriname – die met 72 553 leden slechts 15 % van de totale bevolking uitmaakt¹⁰ – helemaal geen probleem is. Integendeel: in het huidige kabinet Venetiaan III (2005 – 2010) zetelen zelfs ministers van Marron-signatuur.

Het ontbreken van een hechte politieke samenwerking tussen de *‘binnenlandbewoners’* is historisch te verklaren. De relatie tussen Marrons en Inheemsen is in het verleden meermaals zwaar op de proef gesteld. De eerste openlijke strijd tussen Marrons en Inheemsen werd in de achttiende eeuw gevoerd, toen de slavenarbeid op Surinaamse plantages hoogtij vierde. Nederlandse plantagehouders die geconfronteerd werden met raids van gevluchte Marrons, sloten -in ruil voor premies- een pact met zowel Caraïben als Arowakken. Die Inheemse stammen namen er namelijk geen vrede mee dat gevluchte Marrons zich vestigden in gebieden die de Inheemsen van oudsher als de hunne beschouwden. In de periode tussen 1757 en 1790 zijn enkele tientallen acties van Inheemsen tegen Marrons uitgevoerd. Marrons overvielen op hun beurt Indiaanse dorpen. Die vijandschap leeft tot op vandaag¹¹.

Tijdens de revolutionaire jaren tachtig buitte legerleider Désiré Bouterse die wederzijdse vijandige houding uit. Bouterse voerde een burgeroorlog uit tegen het Junglecommando van Ronnie Brunswijk, een Marron uit de Djuka-stam. Bouterse schrok er niet voor terug om Inheemsen in te schakelen tegen het Junglecommando. Toen de democratisch verkozen regering van Henck Arron in juli 1989 op het punt stond een vredesverdrag af te sluiten met het Junglecommando van Brunswijk, speelde het leger – onder leiding van Bouterse – in op de latente vijandigheid tussen Inheemsen en Marrons. Eerder al had het leger Inheemsen van wapens voorzien om het Junglecommando te bestrijden. Nu keerden de Inheemsen zich echter tegen de regering, naar eigen zeggen uit onvrede met het vredesakkoord. De Toecajana -zoals ze zichzelf doopten- kregen de steun van vrijwel alle inheemse stammen. Pas in augustus 1992 lukte het een vredesverdrag af te sluiten tussen regering, Junglecommando en Toecajana: het vredesakkoord van Lelydorp. Nog steeds zit het de Toecajana

⁷ Dezelfde structuur vinden we terug bij de Marrons, met dat verschil dat dergelijke opdeling bij de Inheemsen niet historisch gegroeid is maar door de overheid werd opgelegd.

⁸ Kambel, Ellen-Rose. "Resource Conflicts, Gender and Indigenous Rights in Suriname. Local, National and Global Perspectives."

⁹ Kambel, Ellen-Rose, and Fergus MacKay. *Rechten Van Inheemse Volken En Marrons in Suriname*. Leiden: KITLV Uitgeverij, 2003, p. 122.

¹⁰ sine nomine. "Suriname Census 2004 - Volume I: Demografische En Sociale Karakteristieken." p. 31.

¹¹ Colchester, Marcus. *Forest Politics in Suriname*, p. 24.

echter dwars dat de Marrons waartegen ze toen vochten - naar eigen zeggen - “geaccommodeerd werden bij de overheid”¹².

Het moge duidelijk wezen waarom een duurzame politieke samenwerking tussen Inheemsen en Marrons – groepen die nochtans op vlak van onder meer grondrechten dezelfde belangen hebben – zo lang op zich liet wachten. Pas in 1996 kwamen beide bevolkingsgroepen samen in één politieke partij: Algemene Bevrijdings- en OntwikkelingsPartij (ABOP) (zie infra). Voor 1996 richtten de Inheemsen echter wel al politieke organisaties op om een politieke stem te verwerven.

Uiteraard probeerde de inheemse bevolkingsgroep meermaals aan die situatie te ontsnappen en een echte politieke stem te consolideren. Al in 1962 werd door jonge Inheemsen in Paramaribo de ‘Verenigde Indiaanse Partij’ opgericht. Die haalde bij de verkiezingen van 1963 – het eerste jaar waarin Inheemsen toegelaten werden te gaan stemmen - slechts 1572 stemmen, waarna ze van het toneel verdween. In 2000 zag een nieuwe politieke partij het licht: de ‘Amazone Partij Suriname’. Bij de verkiezingen in 2000 behaalde ze amper 611 stemmen; een magere 0,23% van het totale aantal uitgebrachte stemmen¹³. Ook de APS hield het voor bekeken. De verkiezingen van 2005 brachten een minieme kentering: één parlamentslid van inheemse afkomst raakte verkozen. Sylvia Kajoeramari haalde één van de drie zetels uit het kiesdistrict Marowijne. Ze deed dat echter niet als lid van een inheemse partij, maar als lid van Pertjajah Luhar, een Javaanse partij. Dat bevestigt de stelling dat zuiver inheemse politieke partijen de Inheemsen in Suriname geen politieke stem zullen opleveren. Blijkbaar is dat aan het doordringen tot Inheemse politici, want de volledige ressortraad van het Inheemse dorp Galibi (Oost-Suriname) is lid van de Nationale Democratische Partij (NDP) van ex-dictator Bouterse.

Een bijkomend probleem voor de inheemse stammen die in het binnenland van Suriname wonen, is de grote afstand die ze moeten afleggen om hun stem te kunnen uitbrengen. In het rapport dat het onafhankelijk kiesbureau van Suriname na de presidentsverkiezingen van 2005 opstelde, staat dat inwoners van het binnenland van Suriname een vaartocht van enkele uren moesten ondernemen om af te reizen naar het dichtstbijzijnde stembureau. Bovendien kreeg meer dan de helft van de inwoners van Sipaliwini nooit een oproepingskaart, waardoor velen niet wisten in welk stembureau ze zich moesten aanmelden.

“Niet alle kiezer zagen hun inspanningen om gebruik te maken van hun stemrecht beloond. Het onafhankelijk kiesbureau constateert dat het ongrondwettelijk is dat men geen gebruik kan maken van zijn democratisch recht om te kunnen gaan stemmen”¹⁴.

Aangezien de Inheemse gemeenschap in Suriname amper een legitieme politieke stem heeft, neemt ze steeds vaker haar toevlucht tot ‘drastischere’ methodes: hongerstakingen, het bezetten van openbare domeinen, bruggen en wegen barricaderen... Dergelijke radicale acties zorgden er echter ook voor dat de publieke opinie in Suriname zich tegen de Inheemsen keerde.

Los van de genoemde politieke partijen, bestaan er enkele overkoepelende organen. De drie belangrijkste zijn de Raad voor de Ontwikkeling van het Binnenland (ROB), de Organisatie van Inheemsen in Suriname (OIS) en de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS).

De Raad voor de Ontwikkeling van het Binnenland (ROB) zag het licht dankzij (artikel 4 van) het vredesakkoord van Lelydorp (1992). In de ROB, die onder het ministerie van Regionale Ontwikkeling valt, zetelen vertegenwoordigers van het binnenland die een adviserende en evaluerende taak hebben ten behoeve van de regering met betrekking tot ontwikkeling van het binnenland. De leden van de ROB worden echter benoemd door de president met minimale inbreng van binnenlandse gemeenschappen. De taak van het ROB is in theorie tweeledig: het verrichten van een studie op grond waarvan de gebieden van Inheemsen en Marrons zouden worden vastgelegd; ten tweede moest de ROB binnen de zes weken na haar oprichting de Surinaamse overheid informeren over de wederopbouw van Inheemse en Marrondorpen. De ROB kwam echter pas in 1995 voor het eerst samen en voerde tot op heden geen enkele taak in de praktijk uit. De Inheemsen weigerden alle

¹² Enser, F. "Ex-Tucajana Strijders Roeren Zich. ." *De Ware Tijd* 2007, 05/10/2007.

¹³ <http://www.suriname.nu/102alg/oudewebsite/Uitslagalgemeen/index.htm> 17/04/2008

¹⁴ sine nomine, "Verkiezingsverslag 2005 – onafhankelijk kiesbureau." Paramaribo, 2005, p. 19.

medewerking. Een hernieuwing van het mandaat van de ROB in 1998 bracht geen oplossing: nog steeds werd geen enkele taak uitgevoerd.

De VIDS werd ook in 1992 opgericht. De grondrechtenkwestie en het einde van de binnenlandse oorlog waren de directe aanleiding. Tijdens de binnenlandse oorlog waren binnenlandse gezagsstructuren enorm verzwakt. Na de oorlog werden bovendien veel dorpsoudsten vervangen door jonge mannen, omdat gedacht werd dat die beter zouden kunnen inspelen op de huidige ontwikkelingen. De kerntaak van de VIDS was tijdens zijn beginperiode "het traditionele gezag in het binnenland versterken". Later werd ook de strijd om de grondrechten geïntensifieerd. In 2003 richtte de VIDS een juridische tak op met als taak de beleidsbeslissingen van de dorpschouften in de praktijk te brengen. Concreet organiseert de VIDS trainingen, bijeenkomsten van dorpschouften en begeleiding bij ontwikkelingsprojecten in de dorpen. Bovendien hielp de VIDS de inheemse dorpen bij de demarcatie van hun woon- en jachtgebieden en installeerde het radioverbindingen tussen twintig Inheemse dorpen, zodat dorpschouften konden vergaderen zonder naar Paramaribo te moeten reizen.

Naast de ROB en de VIDS werd –ook al in 1992- de Organisatie van Inheemsen in Suriname (OIS) opgericht. Die heeft als doel de sociaaleconomische positie van inheemsen te verbeteren en de Inheemsen te vertegenwoordigen bij de overheid. Zo slaagde de OIS er dankzij een petitie in om 9 augustus tot een nationale feestdag in het teken van de Inheemse bevolking uit te roepen. Veel belangrijker echter is het lidmaatschap van de OIS bij 'Coordinadora de las Organizaciones Indígenas de la Cuenca Amazonica (COICA)', een regionale organisatie van Inheemsen van de Amazone.

"The Coordinadora de las Organizaciones Indígenas de la Cuenca Amazónica (COICA, Coordinating Body for Indigenous Organizations of the Amazon Basin), represented by 1995 more than 100 ethnic groups. By 1995 COICA had secured representation within the World Bank, the European Union, and Consejo de Cooperación Amazónica (Council for Amazonian Cooperation), a treaty organization formed by the countries with Amazonian territories."¹⁵

Dergelijke internationale organisaties kunnen in Suriname echter op weinig sympathie rekenen. De publieke opinie is van mening dat dergelijke organisaties enkel dienen om 'de vuile was van Suriname' buiten te hangen. Zo werd een bezoek van de Wereldraad van Kerken aan Suriname in 1996 wegens "te westers" streng veroordeeld in het hoofdartikel van het Surinaamse dagblad 'De Ware Tijd'¹⁶.

¹⁵ Wilson, David J., Kicza, John E., and Salomon, Frank. "Native Americans of Middle and South America." Microsoft® Student 2007 [DVD]. Redmond, WA: Microsoft Corporation, 2006.

¹⁶ Kambel, Ellen-Rose. "Resource Conflicts, Gender and Indigenous Rights in Suriname. Local, National and Global Perspectives.", p. 113.

2 Marrons

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de geschiedenis van de Marrons, ook wel Bosnegers of BoslandCreolen genoemd, en hun later politieke mobilisatie en organisatie. Met dit deel van de Surinaamse bevolking verwijzen we eigenlijk naar de nazaten van en de gevluchte slaven zelf ten tijde van de kolonisatie door Nederland (17de-19de eeuw), met een tussenperiode van Britse overheersing. Vooraleer in te gaan op de politieke mobilisatie en organisatie van de Marrons, kijken we eerst naar de kolonisatie van Suriname en het ontstaan van de Marrons.

2.1 De slavenkolonie Suriname

Suriname bleek door haar klimaat en bodemgesteldheid uiterst geschikt te zijn voor de teelt van de tropische gewassen waarnaar een grote vraag was in Europa; suiker, koffie, cacao en katoen.¹⁷ Om deze tropische gewassen te kunnen verbouwen was er nood aan twee zaken; grond en dus plantage, en arbeiders voor op die plantages.

Met de komst van de gouverneur Sommelsdijck in 1683 naar de kolonie, werd het Zeeuwse poldersysteem ingevoerd.¹⁸ Dit systeem maakte het mogelijk om in de vruchtbare maar moerassige kleigebieden langs de rivieren de Beneden-Suriname, de Commewijne en de Cottica plantages te kunnen aanleggen.

De Nederlanders koloniseerden Suriname niet echt, maar maakte er een slavenkolonie van. Dit houdt in dat er eigenlijk geen Europeanen kwamen wonen, enkel waar nodig voor de plantages, administratie en de bescherming van de plantages (planters, ambtenaren, militairen en opzichters).¹⁹ Wel werden slaven verscheept om op de plantages te komen werken.

Bij het begin van de kolonisatie waren de bedrijven nog van kleine aard, waardoor er naast het kleine aantal slaven (ca. 700) ook blanke arbeiders te werk gesteld werden op de plantages. Rond het begin van de 18de eeuw echter, groeide die kleine bedrijven stelselmatig uit tot relatief en zeer grote bedrijven, waardoor de nood aan goedkope en gemakkelijke arbeidskrachten toenam.²⁰

Bij hun aankomst in Suriname werden de Nederlanders, zoals hierboven reeds vermeld, geconfronteerd met de inheemse bevolking. Deze confrontatie mondde uit in een oorlog om de gebieden die oorspronkelijk toebehoorden aan de Inheemsen terug te winnen van de kolonistoren. De oorlog werd in 1686 beëindigd met een vredesakkoord. Deze vrede werd gedurende de koloniale periode niet verbroken. Een belangrijk gevolg hiervan is dat de Inheemsen in het begin van de 18de eeuw dan ook niet konden worden ingezet als slaven op de plantages.²¹ De oplossing voor het arbeiderstekort kwam van overzee: de massale invoering van Afrikaanse slaven vanuit de gebieden aan de westkust van Afrika.²²

De Surinaamse plantages werden vanaf de 18de eeuw 'grote, kapitaalintensieve ondernemingen die produceerden voor de Europese markt'²³. Een plantage moest dus winst opbrengen en een slaaf vormt op dat moment een deel van het kapitaal van de planter. Dit bracht met zich mee dat men niet willekeurig met hun levens kon omspringen, maar dit wil ook niet zeggen dat ze daarom niet slecht behandeld werden.

Hannelore Schotte²⁴ wijst op een verandering in het gedrag van de planters van vóór de eerste helft van de 18de eeuw tot het midden van de 18de eeuw. De kleinere slavengemeenschap van voor de 18de eeuw had nog een groot creolisatie-karakter. Ze achtte hun veiligheid redelijk gewaarborgd door hun economische nut en vormde dan ook geen verbitterde of misbruikte klasse. Toch verwijst zij al naar literatuur die getuigt van een wrede behandeling van de slaven. Vanaf de 18de eeuw en met de groei

¹⁷ Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!' Slavernij En Rebelle in Suriname*. Amsterdam: Prometheus, 1992. p. 8.

¹⁸ Schotte, Hannelore. "De Surinaamse Bosnegers: Een Vrijheidstrijd Van Slaven (17de-19de Eeuw)." Universiteit Gent, 1998-1999. p.28.

¹⁹ Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!' Slavernij En Rebelle in Suriname*, p.9.

²⁰ Schotte, Hannelore. "De Surinaamse Bosnegers: Een Vrijheidstrijd Van Slaven (17de-19de Eeuw).", p.29.

²¹ Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!'*, p. 8-10.

²² In 1683 bij de aankomst van de Nederlanders in Suriname bestond de bevolking uit 2983 slaven in bezit van christenen en 1298 slaven in bezit van joden. In 1706 zijn dit er al 9988 en twintig jaar is dit aantal opgelopen tot 16547. Vanaf dan zal het aantal slaven tot 1760 stijgen met een 750 per jaar. Deze gegevens komen uit Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!'*, p. 9-10.

²³ Idem. p. 14.

²⁴ De hiernavolgende paragraaf is gebaseerd op een hoofdstuk uit haar thesis Schotte, Hannelore. "De Surinaamse Bosnegers, p.33-36.

van de kleine bedrijven naar grote bedrijven radicaliseerde die situatie. Slaven werden met grotere massa's ingevoerd vanuit de westkust waardoor het aantal slaven veruit het aantal blanken overtrof. De slaven zouden zich vijandiger zijn gaan gedragen waardoor zich bij de plantage-eigenaar een constante vrees ontwikkelde voor zijn slavenmacht. Stilaan ontwikkelde zich zo een klimaat van repressie. De Creool-slaven verloren bij de aankomst van deze nieuwe groep van slaven en de opkomende repressie dan ook hun gevoel van veiligheid.

Vanuit deze optiek kunnen we dan ook concluderen dat verzet en rebellie van de slaven uit niet kon uitblijven. Toch is er geen informatie te vinden over een grote slavenopstand. Wel wordt vaak verwezen naar 'weggelopen of gevluchte slaven', Marrons.

2.2 Marronage

Marronage is een vorm van slavenverzet die in alle plantagegebieden in de Nieuwe Wereld voorkomt. De geografische omstandigheden van Suriname waren voor de vlucht van de plantages in het voordeel van de slaven. De plantage lagen immers, zoals eerder al aangehaald, aan rivieren, met daaraan grenzende moerassen en dichte oerwouden. Daarbij komt nog dat deze gebieden in het regenseizoen nauwelijks toegankelijk waren. Planters en Europese huursoldaten voelden zich op deze plekken dan ook niet bepaald thuis. De slaven zelf echter waren meer vertrouwd met deze gebieden doordat ze in de bossen achter de plantage hun kostgronden hadden aangelegd om in een deel van hun eigen levensonderhoud te voorzien. Het was dan ook voor een slaaf niet moeilijk om ongemerkt van de plantage te verdwijnen. Doordat het vluchten van de plantage redelijk gemakkelijk verliep, was het voor de slaven niet nodig om zich in een grote groep te verzamelen bij de marronage. Het waren individuen of kleine groepjes die zich aan de vlucht waagden.²⁵

Er bestonden twee soorten van marronage: "Petit-marronage" en definitieve marronage. Petit-marronage houdt in dat de slaven tijdelijk de plantage verlaten om te jagen, handel te drijven of bekenden of aanverwanten te bezoeken. Nadien keerden zij gewoon terug naar de plantage. Definitieve marronage houdt dan logischerwijze in dat deze slaven de plantage ontvluchtte zonder bedoeling terug te keren. Wim Hoogbergen haalt hiervoor drie manieren aan.²⁶ Een eerste manier was de vlucht naar een reeds bestaande marron-groep, die zich in het binnenland al gevestigd had. Een andere en gemakkelijkere manier was ontvoerd te worden tijdens een overval op de plantage door Marrons. Als laatste manier probeerden de gevluchte slaven een zelfstandig bestaan op te bouwen. Doordat ze hierbij dicht bij de plantage zelf verbleven, konden ze niet gedurende lange tijd ter plekke blijven. Ofwel moesten ze dan terugkeren naar de plantage met het risico op zware straffen of zelfs de doodstraf, ofwel probeerden ze zich aan te sluiten bij een bestaande Marron-groep.

Door het definitieve karakter van marronage werden vaste Marron-nederzettingen opgericht. De eerste van deze nederzettingen trof men ten zuiden van de plantages aan. Men vestigde zich daar in de hoge bergachtige streken langs de Suriname, de Saramacca en de Coppename-rivier. De Saramaka-stam wordt als de oudste stam van de Marrons aanzien. Ze bewonen het gebied aan de Boven-Suriname. Rond het midden van de 18de eeuw splitste zich van deze groep een nieuwe stam af; de Matawai-stam. Zij vestigden zich aan de Boven-Saramacca. De Djuka's, ook wel Aukaners genoemd, werden gevormd door de slaven die tijdens de inval van Cassard in 1712²⁷ de bossen werden ingestuurd door de planters, uit vrees dat ze anders ontvoerd zouden worden. Later zullen ze worden vervoegd met de Tempati-opstandelingen. Ze groeiden net als de Saramaka uit tot een grote en daardoor machtige groep.

Na 1760 werd de vlucht naar het zuiden te gevaarlijk en probeerden ze hun nederzettingen dichterbij de plantages op te richten; het Surinaamse kustgebied. Daar ontstonden de Aluku, de Paramaka en de Kwinti.

De planters beschouwden marronage niet als opstand, maar eerder als een vervelend bijverschijnsel.²⁸ De levensomstandigheden in de dichte wouden zorgden ervoor dat de Marrons niet in staat waren een autarkisch bestaan op te bouwen. Ze probeerden akkers aan te leggen om aan hun voedingsbehoeften te voorzien. Voor hetgeen ze zelf niet konden vervaardigen waren ze aangewezen op hun overvallen op plantages. Dit vormt dan ook een van de redenen waarom de kolonisten burger- en militaire patrouilles de wouden zullen insturen om Marrons op te sporen en gevangen te nemen. Ook Inheemsen zullen premies aangereikt krijgen voor het leveren en doodden

²⁵ Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!'*, p. 16.

²⁶ Idem, p. 18-21.

²⁷ De inval van Cassard in 1712 was een inval van de Franse admiraal Cassard. Hierbij verwijzen we naar Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!'*, p. 61.

²⁸ Idem, p.27.

van Marrons. Maar heel vaak werden de planters gedwongen tot verdragen²⁹ en dus samenwerking met de verschillende stammen.

2.3 Vredesverdragen met Marrons

Het eerste verdrag werd gesloten met de Djuka's of Aukaners. Dit vond plaats in 1760. Na een lange periode van onderhandelen kwamen beide groepen tot de volgende akkoorden: de Djuka's mochten zich vrij vestigen waar ze maar wilden, maar hiervoor moesten ze eerst de regering informeren en ze moesten op minstens tien uur verwijderd blijven van het plantagegebied. Voor het uitleveren van gevluchte slaven zouden de Marrons worden betaald en ze mochten de 'vrije' en 'bevriende' Indianen niet hinderen. Wanneer hun granman³⁰ zou sterven, moesten ze dit melden aan het koloniaal bestuur en de aanwijzing van zijn opvolger zou ook door het bestuur moeten worden goedgekeurd. Verder krijgen de Marrons de toestemming om handel te drijven met het plantagegebied, maar dit slechts in beperkte groepen van tien tot twaalf mensen. Wanneer de Marrons iets nodig hadden, mochten zij daarvoor een delegatie afvaardigen naar Paramaribo. Tijdens de onderhandelingen wezen de Djuka's wel elke beperking op hun bevoegdheid zichzelf te besturen af. Bij de beëdiging van het verdrag zwoeren beide partijen een bloedeed en wisselden ze gijzelaars uit.

Een tweede vredesverdrag kwam er in 1762 met de Saramakaners. Dit verdrag verschilde weinig met het eerste verdrag. Net zoals in het eerste verdrag waren de Marrons verplicht de regering hun woonplaatsen mede te delen, alsook die van andere Marrons en Inheemsen. Ook waren ze overeengekomen dat de Saramakaners andere Marrons- en Inheemse naties oftewel zouden bevechten oftewel vrede met hen zouden sluiten. Maar het was hen uitdrukkelijk verboden verdragen te sluiten met de Djuka's. Dit verdrag zou ook door de Matawai worden ondertekend. Zij zouden echter opnieuw aanvallen op de plantages ondernemen en daardoor een nieuw vredesverdrag sluiten in 1769. In de jaren 1830 zullen de drie verdragen vernieuwd worden.

De vredesverdragen betekenden een periode van relatieve rust en vrede. Maar door deze verdragen leverden de groepen Marrons de nieuw 'gevluchte slaven' tegen betaling uit aan het koloniaal bestuur. Het werd voor die nieuwe groepen Marrons veel moeilijker om zich te vestigen en trokken ze meer en meer naar het oosten en zuidoosten van de plantages. Deze nieuwe Marron-gemeenschappen vormden op die manier een nieuwe bedreiging voor de planters.

2.4 De Boni-oorlogen³¹

2.4.1 De Eerste Boni-oorlog (1768-1777)

De eerste periode van de Eerste Boni-oorlog duurde van 1768 tot 1772 en verliep zeer chaotisch. Ten tijde van de vredesverdragen bestond er immers nog niet één Boni-stam, maar er ontstonden wel diverse groepen Marrons ten oosten en ten zuidoosten van de plantages. We hebben dus een aantal groepen van Marrons die aanvallen deden op verschillende plantages en patrouilles die verwoed bleven zoeken naar hun verblijfplaatsen. Deze verschillende groepen Marrons zouden zich pas na 1770 onder een centraal gezag plaatsen en zo de Boni-stam vormen.³² Zo zouden ze meer georganiseerd raids kunnen voeren op de plantages. Het gevolg was dat van 1768 tot 1771 dertien Boni-dorpen werden ontdekt en verwoest. Vooral in 1771 kwam het tot langdurige gevechten tussen de Marrons en de militairen. In 1771 ontdekte een militaire patrouille het grote Marrondorp Buku. Na een jaar lang het dorp te belegeren zonder succes werden de troepen uiteindelijk vergezeld met het Neeger Vrijcorps³³. Zo slaagden ze erin Buku in september 1772 in te nemen.

In 1773 startte de tweede periode van de Eerste Boni-oorlog met de komst van de gevraagde Europese huurtroepen onder leiding van de Zwitserse kolonel Fourgeoud. Deze nieuwe groep van militairen achtervolgden samen met het Neeger Vrijcorps jarenlang de Boni-Marrons. Gedurende deze periode werden verschillende Marron-dorpen verwoest en van tijd tot tijd overvielen de Boni-Marrons plantages. In augustus 1776 besloot een groot deel van de Boni-Marrons de strijd te staken en vestigden ze zich in Frans Guyana. Een klein deel bleef in Suriname wonen totdat kolonel Fourgeoud

²⁹ Voor de verdragen tussen de Marrons en de kolonisten baseren wij ons op Kambel, Ellen-Rose, en Fergus MacKay. *Rechten Van Inheemse Volken En Marrons in Suriname*, p. 31-60.

³⁰ De granman is de leider van de stam.

³¹ Hierbij baseren wij ons grotendeels op de Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!'*, p. 39-214.

³² Idem, p.46.

³³ Het Neeger Vrijcorps is een corps van zwarte slaven die door het Hof van Politie zijn vrijgekocht voor de krijgsdienst. In de volksmond werd dit corps naar hun rode mutsen Redimusu genoemd.

hun dorp in januari 1777 bij de Wanekreek innam. Dit betekende meteen ook het einde van de Eerste Boni-oorlog.

2.4.2 De Tweede Boni-oorlog (1789-1793)

Na een periode van 12 jaar en relatieve rust hervatten de Boni's in 1789 de strijd tegen de kolonisten met overvallen op hun plantages. De redenen hiervoor zijn niet echt duidelijk.

Na hun terugkomst uit Frans Guyana vestigden de Boni's zich ten zuiden van de Armina-vallen en noemden hun woongebied Aroku. Het gebied lag nabij de rivier de Marowijne. Gedurende de periode van aanvallen op verschillende plantages werkten de Boni's nauw samen met de Djuka's. Er werden verschillende pogingen ondernomen door de militaire patrouilles om het woongebied in te nemen, of toch te verkleinen. In februari 1790 kwam er een zoveelste delegatie van de Djuka's naar Aroku, maar met de mededeling dat een lid van hun stam, Ascaan, overgehaald was om samen te werken met de blanken. Nog in februari slaagde Stoelman, commandant van het Neeger Vrijcorps, erin de Boni's in de Armina-vallen te verjagen en zijn eigen posten daar op te richten. Eind april nam het Neeger Vrijcorps met behulp van Ascaan Aroku in, maar het merendeel van de Boni's waren al gevlucht. De Djuka's hadden geen hulp geboden tijdens deze aanval aan de Boni's. Na de inneming van Aroku stuurden de Boni's een aanvraag tot vrede naar de kolonisten, maar deze kwam niet tot stand. Sinds de aanval op Aroku en het feit dat er geen hulp geboden werd van de Djuka's aan de Boni's verslechterde de situatie tussen beide stammen. Door het dreigement van de kolonisten om het vredesverdrag tussen met de Djuka's te verbreken en pogingen om een wig te drijven tussen beide stammen, kregen ze de Djuka's aan hun kant in de strijd tegen de Boni's. Na een aanval van de zoon van Boni op het Djuka-hoofddorp, reageerden de Djuka hierop met een gemeenschappelijke aanval met het Neeger Vrijcorps. In deze aanval werden de meeste Boni's gevangen genomen of gedood. Ook stamhoofd Boni werd gedood. Dit was het einde van de Tweede Boni-oorlog.

Het einde van de Boni-oorlogen betekende echter niet het einde van de achterdocht van de kolonisten jegens de Marrons. Dit is te merken aan het feit dat ze zoveel mogelijk probeerden de verschillende stammen tegen elkaar op te zetten. De grootste problemen concentreerden zich rond het woongebied van Marrons. De overheid isoleerden door middel van de vernieuwde verdragen van de jaren 1830 de marrons in hun eigen verafgelegen nederzetting. De toegang van de Marrons tot de stad werd ook gereguleerd met een pasjessysteem. Deze nieuwe maatregelen waren niet echt effectief, aangezien de overheid niet beschikte over voldoende controlemiddelen en de Marrons zelf zich er nauwelijks aan hielden. Maar niet lang na het afsluiten van de vredesverdragen wijzigde de koers van de overheid. Met het oog op een naderende emancipatie probeerden men de Marrons meer te integreren in de samenleving. Dit wilde men bereiken door middel van kerstening en hen gewoon te laten worden aan de 'kunstmatige behoeften' van het leven.³⁴ Deze pogingen om hun isolement te doorbreken waren zonder succes. Op 1 juli 1863 zal uiteindelijk de afschaffing van de slavernij plaatsvinden.

Na de emancipatie tot aan de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 komen de Marrons niet echt aan bod in de geschiedenis. Ze zijn slechts een kleine etnische minderheid en het bestuur ligt voornamelijk in handen van de Nederlandse kolonistoren en minieme inspraak voor de grote bevolkingsgroepen.

2.5 Na de onafhankelijkheid

2.5.1 De eerste jaren van onafhankelijkheid³⁵

Suriname werd onafhankelijk in 1975. De Nederlanders hadden op dit moment een parlementaire democratie opgericht. Vanaf 1975 tot 1980 behielden de verschillende etnische groepen het parlementaire systeem. Elke grote partij vertegenwoordigde een bepaalde etnische gemeenschap: NPS, VHP en KTPI; respectievelijk vertegenwoordigen zij Creolen, Hindostanen en Javanen. De andere en kleinere etnische groepen³⁶ vonden hun draai in elk van de grote organisaties. Het is pas de laatste jaren dat delen van de Marrons het binnenland verlaten en wedijveren voor werkgelegenheid met de rest van de bevolking steden en de bauxiet-sector. Dit heeft geleid tot spanningen tussen de Marrons en de Creolen.

³⁴ Schotte, Hannelore. "De Surinaamse Bosnegers", p.114.

³⁵ Deze paragraaf is grotendeels gebaseerd op MacDonald, Scott B. "Insurrection and Redemocratization in Suriname?: The Ascendancy of The "Third Path". *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 30, no. 1 (1988).

³⁶ Deze kleinere etnische groepen zijn de Marrons, Inheemsen, Chinezen en Europeanen.

Het politieke systeem van Suriname waarin een partij wordt geassocieerd met een etnische groep wordt *apanjaht*³⁷ genoemd.

Niet alle partijen voor 1980 behoorden echter tot het *Apanjaht*-type. Aan de extreemlinkse kant van het politieke spectrum waren er enkele radicale partijen die gedurende de eerste vijf jaar van de onafhankelijkheid enkele aanhangers hadden. De belangrijkste twee zijn de Revolutionaire Volkspartij (RVP) en de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie (PALU). Zij waren van mening dat de *apanjaht*-manier van vertegenwoordiging niet de belangen van het volk dienden.

Op 25 februari 1980 schakelde een militaire staatsgreep de democratische regering uit. Die coup verdeelde het politieke systeem volgens de etnische groepen, waarbij elke grote groep vertegenwoordigd werd door een grote politieke partij.

Van 1980 tot 1982 moest het traditionele politieke systeem bezwijken aan de Nieuwe Orde die ingesteld werd door Dési Bouterse en zijn Surinaamse strijdkrachten. De eerste periode werd gekenmerkt door het elimineren van de rivalen en door het versterken van zijn macht. Tezelfdertijd moest hij vertrouwen op de burgerlijke partners voor advies en moest hij zijn macht legitimeren bij het publiek. Het was bij Bouterse en zijn dichte militaire partners dat alle macht berust. De drie traditionele partijen worden dan ook uitgeschakeld, waardoor het PALU en RVP geleidelijk aan geïncorporeerd worden in de regering.

De politieke scène werd in december 1982 verstoord door de brutale moord op 15 leiders binnen de oppositie; de zogenaamde Decembermoorden. Het imago van het regime Bouterse ging er de jaren die daarop volgden niet echt op vooruit. Tegen het midden van 1986 kunnen we stellen dat de Nieuwe Orde van Bouterse zowel politiek als economisch quasi aan de grond zat. Door de internationale gemeenschap werd het regime gekenmerkt als zijnde brutaal, autoritair en corrupt.

2.5.2 De Binnenlandse Oorlog (1986-1992)

In 1986 stapte de Korporaal Ronnie Brunswijk uit het regime Bouterse. Hij was de voormalige bodyguard van Bouterse. Brunswijk zal aan de leiding staan van een reeks van gewapende overvallen op benzinestations en politiestations in 1985. Deze eerste aanvallen op het regime Bouterse zouden het begin betekenen van wat nu de Binnenlandse Oorlog wordt genoemd. Brunswijk vertegenwoordigt hier de sterke oppositie die het herstel van de democratie als doel heeft. De enige manier om volgens hen de democratie te herstellen in Suriname was Bouterse en zijn aanhangers het land uit te jagen. De reactie van het militaire regime op de overvallen bleef niet uit. Ze staken de huizen in brand van burgers in Mungotapu, de woonplaats van Brunswijk. Een jaar later richtte Brunswijk zijn rebellenleger op; het Jungle Commando (JC), ook wel het Surinaamse bevrijdingsleger genoemd. Het JC bestond voornamelijk uit Djuka's en er werd ook hulp gezocht bij de naar Nederland uitgeweken tegenstanders van het militaire bewind. De Djuka's was de Marron-stam waartoe Brunswijk zelf toe behoorde. De aanvallen hadden in het begin als belangrijkste doel het verzamelen van wapens. En voor deze aanvallen baseerden ze zich op de tactieken die de marrons zelf gebruikt hadden in hun strijd tegen de Nederlanders ten tijde van de kolonisatie. De acties werden heviger naarmate hun wapenarsenaal en het Commando zich uitbreidde.

In juli 1986 overviel het JC de militaire post in Albina waarbij twaalf soldaten werden gegijzeld. De tegenaanval van het Nationaal Leger richtte zich op Marrons zonder onderscheid te maken tussen JC-leden en burgers. Hierop brak een periode uit van systematische mensenrechtenschendingen. Zo werden in november 1986 dorpelingen op gruwelijke wijze vermoord in het marrondorp Moiwana nabij Albina. Ook zijn er meldingen gemaakt van moordpartijen in de marrondorpen Morakondre en Mungotapu, van het opzettelijk uithongeren van marrons, het staken van overheidsuitkeringen aan marrons en in het algemeen dat marrons onderworpen werden aan 'etnocidale' praktijken. Dergelijke schendingen duurden voort tot 1990.³⁸ Dit beleid van collectieve represailles op de Marrons leidde tot een massale uittocht van vluchtelingen naar Frans-Guyana. Een tweede gevolg was dat het JC op steeds grotere ondersteuning kon rekenen van de Marrons.

De revoltes bleven doorgaan en tegen de verkiezingen in november 1987 was de situatie nog niet gestabiliseerd. Tegen dan controleerde het JC eenderde van het land en bedreigde zij de buitenwijken van Paramaribo. In datzelfde jaar werden ook andere marronrebellengroepen geformeerd.

Tegen 1987 was Bouterse een van de weinig overgebleven niet-democratische leiders van de Caraïben en Latijns-Amerika. Het JC had een relatieve wijdverspreide steun, vooral omdat het

³⁷ *Apanjaht* wordt door Ed Dew gedefinieerd als "... the practice of voting for your own race, your own kind" in MacDonald, Scott B. "Insurrection and Redemocratization in Suriname?: The Ascendancy of The "Third Path".", p. 107.

³⁸ Kambel, Ellen-Rose, en Fergus MacKay. *Rechten Van Inheemse Volken En Marrons in Suriname*, p. 101-102.

merendeel van de bevolking verkoos terug te keren naar democratie in plaats van het dictatoriale en militaire regime te behouden. In augustus 1987 gaan de drie traditionele partijen een alliantie aan, het Nieuw Front, in de hoop sterker te staan met de verkiezingen. In november tekenen zij voor de overwinning met een verlies van Bouterse's partij tot gevolg. Een burger werd president, maar Bouterse bleef aan de leiding van het Nationaal Leger.³⁹

Brunswijk had voor het verloop van de verkiezingen een staakt-het-vuren aangekondigd tot 1 januari 1988. Hij verzette zich echter wel tegen de verkiezingen, omdat ze volgens hem geen verandering zouden brengen. Van februari tot april vonden er praktisch geen guerillapraktijken plaats. Tussen 1988 en 1989 ondernam de teruggekeerde burgerlijke regering verscheidene, maar vergeefse pogingen om een einde te maken aan het conflict. Het verdrag van Kourou was daar een van.

De Inheemsen werden in dit conflict niet ongemoeid gelaten. Onder andere vanwege bepalingen in het Verdrag van Kourou dat de JC-leden een soort politiefunctie in het binnenland zouden krijgen, raakten ook de inheemsen betrokken in het conflict. Met behulp van het Nationaal Leger dat zorgde voor training en wapens, werd de guerillaorganisatie Tucayana Amazonas opgericht die voornamelijk bestond uit inheemsen, die samen met het Nationaal Leger de strijd aanboden tegen het JC.

Hoewel er al in 1990 niet meer gevochten werd, duurde het tot 1992 voordat er officieel vrede werd gesloten tussen de strijdende partijen. Op 8 augustus 1992 werd het Akkoord van Nationale Verzoening en Ontwikkeling te Lelydorp (het Vredesakkoord van Lelydorp) ondertekend door regeringsvertegenwoordigers en de leiders van de inheemse en marronrebellengroeperingen. Het was meer dan een staakt-het-vuren. Er werden tevens waarborgen in opgenomen voor verdere democratisering van Suriname en afspraken gemaakt over de economische ontwikkeling van het binnenland.⁴⁰

Vele beloftes in het Vredesakkoord van Lelydorp werden tot op de dag van vandaag nog niet volledig ingelost. De eis naar collectieve grondrechten voor Marrons en Inheemsen duurde voort. In februari 2000 kregen ze eindelijk gehoor bij de regering en werd onder leiding van Wijdenbosch het Buskondre Protocol opgesteld.

In de periode na de Binnenlandse Oorlog keert Suriname stilaan terug naar de democratie.

2.5.3 Politieke Organisatie

Ten tijde van de slavenkolonie waren de marrongemeenschappen zelf al hiërarchisch georganiseerd. Zoals ook besproken bij de Inheemsen hebben deze twee bevolkingsgroepen een gelijkaardige structuur wat hun interne organisatie betreft. Aan het hoofd van elke gemeenschap staat een granman met onder zich een kapten. Beiden worden door Paramaribo erkend en die erkenning geeft hen de mogelijkheid om (weliswaar beperkte) druk uit te oefenen op het koloniale bestuur. Deze positie is tot stand gebracht door de eerder besproken vredesverdragen. Desondanks een zekere macht om druk uit te oefenen, zijn ze politiek zeker niet georganiseerd, noch hebben ze politieke macht. Het bestuur van de kolonie ligt volledig in handen van de kolonisten. Ook na de afschaffing van de slavernij blijft hun politieke macht praktisch nihil. Marrons kregen dan ook net zoals de Inheemsen pas stemrecht in 1963.

Na de onafhankelijkheid van Suriname en met de Binnenlandse oorlog wordt teruggevochten voor de rechten van de Marrons en voor de terugkeer naar de democratie. Met de verkiezingen in november 1987 keert Suriname terug naar een burgerregering. De Binnenlandse Oorlog is op dit moment echter nog niet beëindigd. Toch bekleedde in die regeerperiode een Marron al wel een ministerspost. Werner Vreedzaam zetelt in de regering onder de Creoolse Nationale Partij Suriname (NPS).

Het vredesakkoord van Lelydorp in 1992 betekent het einde van de Binnenlandse Oorlog. Met dit akkoord zag de Raad voor Ontwikkeling van het Binnenland (ROB) het licht.⁴¹ Dit orgaan heeft echter tot op heden nog niets concreet verwezenlijkt.

Na de Binnenlandse Oorlog zijn de eerste verkiezingen die van 24 mei 1996. De Marronpartij Broederschap en Eenheid in Politiek (BEP) komt dit jaar opnieuw op. Ze doen dit door een alliantie tot het Democratisch Alternatief '91 (DA '91). Door deze alliantie slagen ze erin 13,08% van de stemmen en zo 4 zetels te behalen. Bij deze verkiezingen kom ook de nieuwe partij; de Algemene Bevrijding- en Ontwikkelingspartij (ABOP), op. Het is de eerste keer dat Marrons en Inheemsen samen vertegenwoordigd worden.⁴² Deze samenwerking wordt veroorzaakt door goudwinning en mogelijke

³⁹ MacDonald, Scott B. "Insurrection and Redemocratization in Suriname?: The Ascendancy of The "Third Path".", p. 120-122.

⁴⁰ *Rechten Van Inheemse Volken En Marrons in Suriname*, p. 102.

⁴¹ De ROB is al uitvoerig besproken in het vorig hoofdstuk.

⁴² Buddingh', Hans. "Surinaamse Politici Dingen Naar Gunst Bosnegers." *NRC Handelsblad*, 20/05/1996.

houtconcessies aan Aziatische multinationals. De problemen omtrent de grondrechten vormen hierdoor een gemeenschappelijk verkiezingsthema. Werner Vreedzaam⁴³ wordt als lijsttrekker van de partij naar voren gebracht in Paramaribo en Ronnie Brunswijk als lijsttrekker in Sipaliwini.⁴⁴ Het ABOP zal in deze verkiezingen geen enkele zetel behalen.

Voor de verkiezingen van 2000 doen namens de Marrons de ABOP en BEP mee.⁴⁵ Het BEP vormt om dit moment nog steeds samen met AF het DA '91. Het DA '91 behaalt tijdens deze verkiezingen 6,11% van de stemmen en verkrijgt hiermee 2 zetels. Het ABOP behaalt slechts 1,73% van de stemmen.⁴⁶

Sinds medio september 2003 is Suriname een politieke organisatie rijker, Seeka onder voorzitterschap van Paul Abena. Zij profileren zich als een partij voor de binnenlandbewoners, met nadruk op de marrongemeenschap. Tegen oktober 2003 is deze partij al gesprekken gestart met de BEP onder voorzitterschap van Allendy en de ABOP onder voorzitterschap van Ronnie Brunswijk. Deze gesprekken moeten leiden tot een samenwerking tussen de drie partijen. Dit houdt ook in dat de BEP zich zal moeten afscheuren van zijn samenwerking DA '91.⁴⁷ In februari 2005 werd hiertoe een samenwerkingsovereenkomst getekend in Latour.⁴⁸ Deze drie partijen vormen met de verkiezing in 2005 de A-combinatie. Ze behalen voor de Nationale Assemblée 7,21% van de stemmen en zo 5 zetels.

Na lange onderdrukking tijdens de koloniale en postkoloniale periode, openden de Marrons met de Binnenlandse Oorlog dus ook hun weg naar politieke organisatie en vertegenwoordiging.

⁴³ Werner Vreedzaam heeft als Marron-minister een zetel in de regering bekleed onder de Creoolse Nationale Partij Suriname van 1988 tot 1990.

⁴⁴ Buddingh', Hans. "Surinaamse Politici Dingen Naar Gunst Bosnegers."

⁴⁵ "23 Partijen Voor 51 Zetels in Suriname ". *NRC Handelsblad*, <http://www.nrc.nl/W2/Lab/HAL15/000525b.html>. 17/04/2008

⁴⁶ <http://www.verkiezingensuriname.com/oudewebsite/Uitslagalgemeen/index.htm> 17/04/2008

⁴⁷ Patra, Ettiré. "'Seeka' Wil Ontwikkeling Binnenland Ter Hand Nemen " *De Ware Tijd*, 10/10/2003.

⁴⁸ <http://www.abop-suriname.net/>, 17/04/2008

3 Creolen⁴⁹

Dit hoofdstuk werpt een blik op de tweede grootste bevolkingsgroep van Suriname; de creolen. Vooreerst komt hun geschiedenis kort aan bod, daarna gaan we over naar hun politieke mobilisatie en participatie.

Het ontstaan van een Creoolse samenleving in Suriname gaat terug tot het begin van de slavernij. Nederland haalde Afrikaanse slaven naar hun kolonie voor het werk op de plantages. De aanvoer gebeurde voornamelijk uit het gebied van de Ivoorkust tot Nigeria in West-Afrika. Deze oorspronkelijk aangevoerde slaven worden 'zoutwaternegers' genoemd. Creolen zijn Surinamers met hun roots bij deze 'zoutwaternegers', maar geboren op Surinaams grondgebied en mogelijk gemengd met voornamelijk blanken. Ten tijde van deze slavernij was er helemaal geen sprake van politieke mobilisatie bij de Creoolse bevolkingsgroep. De blanke kolonisten hadden absolute macht over de zwarte slaven. Deze laatste waren ook niet meer dan een rechtsobject voor de wet; ze konden geen bezit hebben, niet getuigen in een rechtzaak of in het huwelijk treden.

Vanaf de achttiende eeuw was er sprake van een opdeling in de Creoolse samenleving; enerzijds waren er de volkscreolen en anderzijds de vrije, lichtgekleurde Creoolse elite. De elite had een Creoolse afkomst, maar was gemengd met blanke kolonisten. Op 1 juli 1863 werd de slavenhandel in Suriname volledig afgeschaft.

Drie jaar later, op 5 april 1866, werd de 'Koloniale Staten' opgericht als volksvertegenwoordiging, die beschikte over recht tot amendement en budgetrecht. Aanvankelijk bestond deze Koloniale Staten uit dertien leden waarvan er negen werden verkozen door een klein percentage van de bevolking en vier door de gouverneur werden aangesteld. In deze politieke instelling hadden de lichtgekleurde Creolen de overmacht doordat er maar 2% van de bevolking kiesrecht had. Een gevolg van het censuskiesrecht waarbij stemrecht is voorbehouden aan mensen die een bepaald minimum aan belastingen betalen. Hierdoor zag niemand het nut van echte politieke organisatie. Op het einde van de negentiende eeuw richtte de Creoolse gemeenschap enkele vakbonden op, doordat hun zelfbewustzijn groeide. Zo was er in 1892 het Christelijk Onderwijzers-vereeniging Broederschap en in 1895 het Surinaamsch Onderwijsgenootschap. Verder dan sporadische stakingsacties dreef men het toen niet, maar later schoven deze vakbonden wel kandidaten naar voor als potentieel afgevaardigde in de Koloniale Staten. Begin 1900 werd de Surinaamsche Volksbond opgericht. Deze organisatie was een mijlpunt in de geschiedenis omdat het streefde naar de uitbreiding van het kiesrecht voor de gemiddelde mens. Desondanks heeft de organisatie nooit iets verwezenlijkt. Er werden nadien wel enkele kiesverenigingen opgericht omdat het nieuwe kiesreglement van 1905 kandidaatstelling verplichtte. In de Staatsregeling van 1937, die het Regeringsreglement van 1865 verving, werd de naam Koloniale Staten veranderd naar 'Staten van Suriname' en het ledental opgetrokken naar vijftien. Van de vijftien leden werden er tien gekozen door de stemgerechtigde burgers en vijf benoemd door de gouverneur. Zijn taak was tevens ervoor zorgen dat er bevolkingsgroepen aan bod kwamen die door het censuskiesrecht anders werden 'vergeten'.

3.1 Baas in eigen huis

Na de Tweede Wereldoorlog kwam er voor het eerst een echte politieke mobilisatie op gang waarbij de Creoolse elite ijverde voor bestuurlijke autonomie. Hiervoor richtte men in 1943 de Unie Suriname op onder de leuze 'baas in eigen huis'. Het ging hen er toen nog om de bestuurlijke taken in handen te krijgen, en niet om Suriname onafhankelijk te maken. Een belangrijke invloed hiervoor was het Atlantisch Handvest van Winston Churchill en Franklin Roosevelt waarin ze ondermeer het zelfbeschikkingsrecht van alle gekoloniseerde volkeren erkenden. Hieruit vloeide een verklaring voort van de Nederlandse koningin Wilhelmina in december 1942, waarin werd beloofd het hele koninkrijk te reorganiseren. Deze toespraak werd gunstig onthaald in Suriname. Deze politieke mobilisatie gold niet alleen voor de Creoolse bevolking want ook andere bevolkingsgroepen, onder andere de Hindostanen, richtten partijen op. De vertegenwoordigers van de lichtgekleurde Creoolse burgerij

⁴⁹ Dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op Buddingh, Hans. *Geschiedenis Van Suriname. Een Volledig Overzicht Van De Oorspronkelijke Indiaanse Bewoners En De Ontdekking Door Europese Kolonisten, Tot De Opkomst Van De Drugsbaronnen*. Utrecht: Het Spectrum, 1999, en Hoogbergen, Wim, en Dirk Kruijt. *De Oorlog Van De Sergeanten. Surinaamse Militairen in De Politiek*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2005.

zagen zo hun comfortabele positie in de Staten bedreigd en verzetten zich daarom tegen elke vorm van algemeen kiesrecht met het argument dat de bevolking 'er nog niet rijp' voor was.

In 1946 sloeg ook het rooms-katholieke deel van de volksreolen de handen in elkaar. Men richtte de Progressieve Surinaamse Volkspartij (PSV) op, met als belangrijkste doelstelling het algemene kiesrecht. De lichtgekleurde Creoolse elite richtte als antwoord de Nationale Partij Suriname (NPS) op, de opvolger van Unie Suriname, met voornamelijk leden uit de Evangelische Broedergemeente. In de beginselverklaring van NPS stond wel dat het een nationale partij was, maar alleen al door het standpunt over het algemene kiesrecht was zij voor de rest van de bevolkingsgroepen onaantrekkelijk. Uiteindelijk kende Suriname in 1948 toch een invoering van het algemene kiesrecht, al was het met enkele beperkingen. De marronbevolking en de Inheemsen mochten pas vanaf 1963 naar de stembus trekken. De NPS moest dit wel accepteren omdat Nederland eraan vasthield. Maar omdat de partij nog steeds vreesde voor haar machtspositie, wilde ze een districtenstelsel invoeren. Nederland ging akkoord, samen met de andere partijen die allang blij waren dat ze op een hoog politiek niveau konden meepraten, hoewel het kiessysteem voor hen nadelig was. De grenzen van de negen districten werden namelijk zodanig getrokken dat de Hindostanen en Javanen nooit de absolute meerderheid in zetels konden halen omdat er in Suriname werd gewerkt met het 'winner takes it all'-principe. De partij met de meeste stemmen in een kieskring kreeg er alle zetels. De uitslag van de eerste algemene verkiezing in 1949 was dan ook geen verrassing: de NPS haalde met 13 zetels van de 21 de absolute meerderheid. Het ledental van de Staten van Suriname was bij het algemene kiesrecht opgetrokken tot 21.

Vlak voor deze eerste algemene verkiezing werd Johan Adolf Pengel – in de volksmond beter gekend als Jopie Pengel – lid van de NPS. Omdat Pengel een volksreool was, werd hij niet volledig geaccepteerd door de partij, die nog steeds gedomineerd werd door de lichtgekleurde Creoolse elite. Ze wisten echter dat ze hem nodig hadden om meer stemmen te trekken. Johan Pengel werd de Staten ingestemd met als gevolg dat de lichtgekleurde Creolen in de NPS hun dominante positie verloren, ten voordele van de volksreolen. Pengel was zeer nationalistisch ingesteld. Hij eiste ondermeer een nationale vlag, een wapen, een volkslied en dat 1 juli – de dag waarop in 1863 de slavernij werd afgeschaft in Suriname – een nationale feestdag zou worden. Hij verklaarde zelfs voorstander te zijn van directe onafhankelijkheid, waarbij hij geweld niet uitsloot. Pengel was ook een belangrijke onderhandelaar bij de conferenties tussen 1948 en 1954 waarbij Suriname en Nederland het statuut bespraken dat uiteindelijk de autonomie van Suriname garandeerde. Er kwam onder meer een kabinet, benoemd door de gouverneur, maar dat verantwoording moest afleggen aan de volksvertegenwoordiging.

Opmerkelijk aan Johan Pengel was dat hij als eerste toenadering zocht tot de Hindostanen, de andere grote bevolkingsgroep van Suriname. Jagernath Lachmon was erin geslaagd de Hindostanen te verenigen tot één partij: de Verenigde Hindostaanse Partij. Hoewel Lachmon volledig gekant was tegen Surinaamse onafhankelijkheid, ontstond er een goede werkrelatie tussen de Hindostaanse en Creoolse leider. Deze samenwerking temperde het nationalisme van Pengel opmerkelijk, en was tevens één van de grootste redenen dat er acht lichtgekleurde Creolen uit NPS stapten.

De acht lichtgekleurde Creolen die opgestapt waren, richtten voor de verkiezingen van 1955 een eigen partij op; de Surinaamse Democratische Partij (SDP). Ze vormde samen met de andere Creoolse partij PSV en de Javaanse partij KTPI het Eenheidsfront (EF). Bij de verkiezingen haalde EF dertien van de 21 zetels, NPS zes zetels en VHP twee. Een kabinet werd gevormd met Johan Ferrier als premier, één van de oprichters van NPS en nu lid van SDP. Kiezers hadden geen vertrouwen meer in de 'verbroederingspolitiek' van Lachmon en Pengel. Dit ging zelfs zover dat na de verkiezingen in 1955 Lachmon een zetel aanbood aan NPS omdat deze in Paramaribo hadden verloren. Johan Pengel werd zelfs met Hindostaanse stemmen in de Staten verkozen.

Bij de verkiezingen van 1958 lagen de kaarten plots weer helemaal anders. Ondertussen was de NPS uitgegroeid tot de vertegenwoordiger van de opkomende Creoolse middenklasse. De PSV voelde zich niet meer thuis in het Eenheidsfront en beloofde de kant te kiezen van NPS, in ruil voor enkele verkiesbare plaatsen. De NPS kreeg van de kiezer negen zetels, de PSV vier en de VHP drie. Deze coalitieperiode, die tot 1967 zou duren, wordt in de meeste literatuur als de meest stabiele politieke periode bestempeld. Pengel bleef toen in het parlement om te kunnen dirigeren. Premier werd toenmalig NPS-lid Severinus Désiré Emanuels. Tijdens dit kabinet dreef Pengel zijn zin door en kreeg Suriname een eigen volkslied, wapen en vlag – wat overigens niet de huidige vlag is.

In 1961 werd er een nieuwe Creoolse partij geboren, namelijk de Partij Nationalistische Republiek (PNR). Deze partij stond onder leiding van Eddy Bruma en vloeide verder uit de Nationalistische Beweging Suriname (NBS) en Wie Eegie Sanie (WES), wat betekent 'onze eigen dingen'. WES was bedoeld voor de culturele verheffing en bewustwording van Surinamers van Afrikaanse afkomst. Vanzelfsprekend had PNR dus zeer nationalistische uitgangspunten, die verder gingen dan de standpunten van Johan Pengel. PNR streefde ondermeer naar onmiddellijke onafhankelijkheid en liefst op 1 juli 1963 (100 jaar na de afschaffing van de slavernij), terwijl NPS dit meer op lange termijn koesterde.

Eddy Bruma was ook sterk voor het behoud voor de traditionele Creoolse cultuur, en dan vooral voor het sranan tongo, de Creoolse taal die toen nog niet als volwaardig werd gezien.

NPS ging de concurrentie met de PNR aan door hen als een 'communistisch gevaar' af te schilderen en een couplet van het volkslied in sranan tongo te schrijven. Met succes want in 1963 haalde de PNR geen zetels en werd Johan Pengel premier.

Het ledental van de Staten van Suriname werd dat jaar ook opgevoerd naar 36 waarvan er 24 werden verkozen volgens het personenmeerderheidsstelsel en 12 volgens het stelsel van evenredige landelijke vertegenwoordiging. Hierdoor hadden de Hindostanen hun zeteltal vergroot en eisten daarom een extra ministerie. Voor Pengel was dit niet haalbaar omdat hij onder druk stond van Nederland die geen zin had om de uitbreiding van de overheidsinstellingen verder te financieren. De Creools/Hindostaanse samenwerking kwam hierdoor onder druk te staan. Toen Lachmon van Pengel een schriftelijke garantie eiste dat hij tijdens de komende kabinetsperiode de onafhankelijkheidskwesitie niet opnieuw aan de orde zou brengen, werd de coalitie helemaal opgedoekt.

De NPS ging een gelegenheidscoalitie aan met de partij van de lichtgekleurde Creolen, SDP, en met de Hindostaanse Actiegroep. Na twee jaar kwam er al een eind aan dit kabinet-Pengel door stakingsacties van onderwijzend personeel. De Nederlandse regering zag Pengel graag aftreden, die veel te eigenzinnig werd bevonden.

Bij de vervroegde verkiezingen van 1969 sleepte de PNR haar eerste parlamentszetel in de wacht, terwijl de NPS nog meer verzwakte doordat er nog meer Creoolse elite opstapte omdat ze geen gehoor vonden bij Pengel. Zij richtten de Progressieve Nationale Partij (PNP) op, die zou samenwerken met KTPI en PSV. Deze behaalden samen acht zetels. De VHP was echter de grote overwinnaar, met negentien van de intussen 39 zetels. De partij vond geen bondgenoot meer in Pengel, dus besloten ze om met PNP in zee te gaan. Ook het premierschap was voor PNP; Jules Sedney werd de nieuwe premier van Suriname.

3.2 de onafhankelijke Republiek Suriname: een Creoolse constructie

Toen Johan Pengel op 5 juni 1970 overleed, vreesde de Creoolse bevolking voor Hindostaanse overheersing. Bij de eerstvolgende verkiezingen in 1973 won de nieuwe, praktisch volledig Creoolse, Nationale Partij Combinatie (NPK); een coalitie van NPS, PNR, PSV en KTPI. 22 van de 39 Statenzetels waren voor hen. De Hindostanen waren met hun zeventien zetels niet meer in de regering vertegenwoordigd. De PNP – van premier Sedney – kreeg geen enkele zetel meer.

De nieuwe voorzitter van NPS – en tevens nieuwe premier – was Henck Arron; hij was in 1963 al Statenlid geweest en in 1969 waarnemend fractieleider. Pengel had de Surinaamse onafhankelijkheid niet meer mogen meemaken, maar Arron schoot snel in actie. Hij kondigde op 15 februari 1974 aan dat hij de 'overdracht van de soevereiniteit' voor het eind van 1975 wilde realiseren. Binnen de NPS kwamen er tevens steeds meer jonge stemmen op die voor onafhankelijkheid pleitten. Vooral de dominante positie van de VHP in het kabinet Sedney had de Creoolse bevolking doen nadenken. Ook de PNR, die nog sterker voor onafhankelijkheid waren, had haar invloed aanzienlijk vergroot door de vier Statenzetels die ze door de gezamenlijke NPK-lijst hadden bemachtigd. Door de aankondiging over het actieve streven naar onafhankelijkheid, speelden de etnische verschillen meer op dan ooit. Dit explodeerde in brandstichtingen, demonstraties en als toppunt het korte gijzelen van Henck Arron. Ondanks enorme tegenstand uit VHP-hoek, werd het onafhankelijk Republiek Suriname op 25 november 1975 een feit. De Staten van Suriname werd nu het Parlement van het Republiek Suriname en de eerste premier van het onafhankelijke republiek werd Henck Arron, die beloofde om na acht maanden nieuwe verkiezingen te houden. Hij brak zijn belofte omdat hij vreesde voor een machtsovername van de Hindostanen. In 1977 behaalde de Nationale Partij Combinatie, dit keer zonder PNR, weer de absolute meerderheid met 22 zetels. Er deden geruchten de ronde dat er werd gefraudeerd met de verkiezingsuitslagen, maar deze werden nooit bevestigd. In de jaren nadien nam de politieke en sociale onrust toe wat in 1979 leidde tot een verlamming van het parlement. De

oppositie, VHP, weigerde nog mee te werken en kwam pas op haar stappen terug na een ingrijpen van toenmalig president Ferrier.

Op 25 februari 1980 creëerden zestien sergeanten, onder leiding van Désiré Bouterse, een mijlpaal in de geschiedenis van Suriname door het plegen van een staatsgreep. De onderofficieren van het Surinaamse leger hadden in 1979 de Bond van Militair Kader (Bomika) opgericht als vakorganisatie om hun belangen te verdedigen. Verschillende onderofficieren hadden in Nederland hun opleiding genoten en er tevens gediend. Na de onafhankelijkheid van Suriname waren ze teruggekeerd, maar namen ze geen genoegen met de gebrekkige omstandigheden in het leger. De regering, nog steeds onder leiding van premier Arron, weigerde de organisatie te erkennen en liet drie bestuursleden arresteren. De Surinaamse bevolking was in eerste instantie positief over de staatsgreep door de onvrede die er heerste over de toenmalige politieke sfeer. Na de staatsgreep – die later werd omgedoopt tot een ‘ingreep’ – kwam de macht in handen van de Nationale Militaire Raad (NMR). De voorzitter werd Badrissein Sital, één van de drie bestuursleden die Henck Arron had laten oppakken. Na enige tijd wilden de militairen een burgerraad samenstellen voor de bestuurlijke taken. Formateur van dienst zou Eddy Bruma worden, leider van PNR. Deze burgerraad werd officieel verklaard op 15 maart 1980. De nieuwe premier werd Henk Chin a Sen, tevens een PNR-politicus, die door zijn Chinees-Creoolse afkomst als etnisch ‘neutraal’ werd aanzien. Hoewel de NMR de nieuwe politieke constructie zelf had geïnstalleerd, kwam er een heuse competentiestrijd op gang. Badrissein Sital vond dat het beleid van de burgerraad moest worden uitgevoerd op basis van de richtlijnen van de NMR. President Ferrier en Chin A Sen vonden dan weer dat de regeermacht terug in burgerlijke handen was terechtgekomen en daar vooral moest blijven. Door een ‘ernstig constitutioneel conflict’ trad president Ferrier af op 13 augustus 1980. Chin A Sen kreeg bijgevolg ook de functie van executieve president. De regering Chin A Sen was evenzeer geen al te lang leven beschoren. Op 5 februari 1982 vond de val van zijn regering plaats doordat hij als president weigerde een rede voor te lezen, waarin afstand werd genomen van de eerder gedane belofte in oktober 1982 vrije verkiezingen te organiseren. Bouterse verzocht Henk Chin A Sen daarop zijn functies neer te leggen. Ondertussen keerde de bevolking zich meer en meer tegen de dictatuur van Bouterse. Tegen november 1983 stond het militaire regime tegenover bijna de hele Surinaamse bevolking. Alle belangrijke maatschappelijke groeperingen hadden zich verenigd in de ‘Associatie voor Democratie’.

Vanaf 1985 zocht Bouterse toenadering tot de leiders van het VHP en NPS, respectievelijk Lachmon en Arron. Sinds de coup waren beide partijen verboden geweest. Bouterse beseftte dat zijn regime helemaal was vastgelopen en dat de partijen hem zouden kunnen helpen, met ondermeer nodige economische veranderingen door te voeren. De onderhandelingen waren niet gemakkelijk, vooral omdat Lachmon en Arron zich aan een democratiseringsplan vasthielden waarin ze onder andere vrije verkiezingen eisten. Uiteindelijk lag er een compromis op tafel waarin stond dat er voor april 1987, wanneer het zittende interimkabinet aftrad, een grondwet en volksvertegenwoordiging kwam, die beide democratisch tot stand moesten komen. De NPS nam ook, samen met VHP en KTPI, deel aan het ‘Topberaad’, waar politiek bestuurlijke kwesties werden besproken. Het interimkabinet kwam in een vreemde positie door de participatie van deze partijen, en na verdenkingen van corruptie, stapte de hele ploeg op. In juli 1986 kwam er een nieuw kabinet waaraan de NPS, VHP en KTPI meededen.

Op 25 november 1987 vonden er voor het eerst na de staatsgreep opnieuw verkiezingen plaats. Het parlement was ondertussen ‘De Nationale Assemblée’ geworden met welgeteld 51 zetels die te veroveren vielen. Er viel niet naast de verkiezingsuitslag te kijken: NPS, VHP en KTPI hadden zich verenigd in het Nieuw Front (aka ‘Front voor democratie en ontwikkeling’) en gingen met veertig zetels aan de haal. De nieuwe partij van Bouterse, Nationaal Democratische Partij (NDP), moest tevreden zijn met drie zetels. Verder kregen PALU en Pendawalima elks vier zetels. Vice-president werd Henck Arron en de president was afkomstig van de VHP, nl. Ramsewak Shankar. Het Nieuw Front beschikte over de absolute meerderheid, maar kon niet op tegen de belangrijke politieke rol die de militairen nog steeds speelden. Het lukte hen dan ook niet om deze macht in te perken.

Deze nieuwe regering mocht ook al vervroegd vertrekken toen op kerstavond 1990 het Militair Gezag de befaamde ‘telefooncoup’ pleegde. Voornamelijk omdat NDP zich zo in een interimregering wilde inwerken om zo bij de volgende verkiezingen in 1991 goede resultaten te kunnen behalen.

Johan Kraag, een niet-actief lid van NPS, werd op 29 december 1990 door De Nationale Assemblée gekozen tot waarnemend president. Op 7 januari 1991 werd Jules Wijdenbosch benoemd tot vice-president en het was ook hij die eigenlijk de lakens uitdeelde.

Het Front bleek enorm verdeeld te zijn over de telefooncoup en de hele historie bracht de cultuurverschillen weer maar eens naar boven. VHP, en dus voornamelijk Lachmon, had geen moeite

met een compromis, terwijl de NPS niet wilde meewerken aan de legalisering van de staatsgreep. Voor hen was het niet aanvaardbaar dat Henck Arron voor de tweede maal zou worden weggeveegd van het politieke landschap in Suriname.

De verkiezingen van 1991 toonden aan dat het populistische beleid van NDP succes had: ze haalde dit keer twaalf zetels in De Nationale Assemblée. De partij kreeg voornamelijk bijval van de arme volkscreolen. Hoewel NDP een van de enige partijen is in Suriname die niet gebaseerd is op de behoeften van een bepaalde etnische groep, trekt de partij toch in het bijzonder Creoolse stemmen aan. Jonge arme volkscreolen zien in hem een rolmodel; iemand die lang aanmodderde in de maatschappij maar het uiteindelijk wel heeft kunnen waarmaken. Het Nieuw Front kreeg nog dertig zetels en beschikten zo nog steeds over de absolute meerderheid. De nieuwe partij 'Democratisch Alternatief 91' (DA 91) ging met de overige negen zetels lopen. Voor het Nieuw Front was dit niettemin een teleurstellende uitslag. NPS'er Ronald Venetiaan werd de president ten koste van Jules Wijdenbosch.⁵⁰

Venetiaan kon verschillende successen op zijn palmares schrijven zoals het inperken van de politieke invloed van de militairen, het sluiten van een vredesakkoord met de inlandrebellengroepen waaronder het Jungle Commando van Ronnie Brunswijk. De relatie met Nederland neutraliseerde terug, maar tot een echte hervatting van de ontwikkelingsrelatie kwam het echter niet. Venetiaan weigerde toe te geven aan Nederland wat betrof de besteding van de ontwikkelingshulp.

Ondanks de positieve ontwikkelingen werkte de coalitie nog steeds moeizaam samen; etnische verschillen speelden nog steeds parten. Vooral over economische hervormingen laaiden de discussies hoog op. Zowel de NPS als de VHP wilden hun achterban, dus hun etnische medemens, zoveel mogelijk sparen. Venetiaan was naast president ook NPS-leider, wat hem in een tegenstrijdige positie bracht. Zo verzette hij zich tegen de reorganisatie van de ambtenareninstellingen en de staatsbedrijven, omdat daar voornamelijk Creolen werken.

De economische discussies hadden grotendeels te maken met een klasse van nieuwe rijken die na de staatsgreep onder burgers en militairen was gegroeid. Ze hadden hun rijkdom hoofdzakelijk te danken aan illegale praktijken zoals drugshandel. Deze nieuwe elite stemde voornamelijk voor de NDP en VHP. De elite met Creoolse afkomst koos voornamelijk voor de NDP, de rijke Hindostaanse zakenelite voor de VHP. Door de veranderde machtsverhoudingen kwam de NPS buitenspel te staan en zag de partij daarom haar machtspositie bedreigd. Venetiaan die openlijk kritiek gaf op deze nieuwe economische elite, de 'tarantula's' zoals de mensen in kwestie werden genoemd, werd uiteraard niet goed onthaald door de VHP. De fragiele verhoudingen werden des te meer op proef gesteld toen de president de minister van Handel en Industrie, de VHP'er Tjan Gobardhan, ontsloeg. De officiële reden was dat hij zich niet aan de instructies had gehouden tijdens onderhandelingen met rijsthandelaren, maar eigenlijk beschouwde Venetiaan hem als een spion van de rijke Hindostaanse zakenman Dilip Sardjoe.

Een tweede probleem voor NPS was dat hun traditionele aanhang ingekrompen was doordat de middenklasse was verarmd.

De verkiezingen op 23 mei 1996 waren historisch: voor het eerst sinds de eerste algemene verkiezingen in 1949 haalden de drie traditionele, etnische partijen – NPS, VHP en KTPI – geen absolute meerderheid. Het Nieuw Front haalde maar 24 zetels binnen. De NDP daarentegen maakte wel een vooruitgang; van twaalf naar zestien zetels. De partij had echter op veel meer gerekend hoewel ze in De Nationale Assemblée wel de grootste individuele partij waren. De overige zetels gingen naar DA '91 (vier), Pendawalima (vier) en naar de Alliantie (drie), waar ondermeer de Creoolsetnische partij PSV bijbehoorde. Tijdens deze regeerperiode werd de NDP'er Jules Wijdenbosch met een krappe meerderheid tot president verkozen, boven Ronald Venetiaan.

De NDP kende vooral grote winst in de volkswijken van Paramaribo, zoals Latour, door de grote verarming onder de volkscreolen en de achteruitgang van de publieke voorzieningen in dit gebied. Er begon zich tevens een cultuurverschil voor te doen tussen de volkscreolen en de Creoolse middenklasse. De middenklasse wendde zich voornamelijk tot de NPS, terwijl de volkscreolen meer en meer de NDP een beter alternatief vonden.

Door het wanbeleid van president Jules Wijdenbosch, verloor de NDP een groot deel van zijn geloofwaardigheid. Zeker wanneer NDP-voorzitter Bouterse openlijk kritiek gaf op de ministers, terwijl de regering voornamelijk zijn constructie was. Bij de vervroegde verkiezingen van 2000 mocht de partij

⁵⁰ "De Presidenten Van Suriname. Van Ferrier Tot Venetiaan." *De Ware Tijd*, 25/08/2007.

het dan ook bekopen. Voor het eerst ging NDP een alliantie aan met het Democratisch Alternatief en KTPI. Ze eindigden met tien zetels. Het Nieuw Front kon weer een vooruitgang vaststellen; met 33 zetels hadden ze weer de absolute meerderheid in handen. Ronald Venetiaan mocht voor de tweede keer president van Suriname zijn. Deze regeerperiode bracht monetaire stabiliteit en zelfs een kleine macro-economische groei. Op sociaal, juridisch en politiek vlak is de regering in de ogen van vele Surinamers wel tekort geschoten.

Op 25 mei 2005⁵¹ was NDP de grootste partij uit Suriname; ze hadden meer dan eenderde van het Surinaamse electoraat achter zich. Hoewel ze vijftien parlementzetels haalden, bevinden ze zich tijdens de huidige regeerperiode toch in de oppositie. Het Nieuw Front had gezamenlijk 23 zetels en kreeg de steun van andere partijen om zo een parlementaire meerderheid te halen. Maar of dat in 2010 nog steeds mogelijk zal zijn, blijft de vraag. Uit de meest recente opiniepeiling van het Instituut voor Demografisch Onderzoek Suriname blijkt dat de kans op een heel ander politiek klimaat groot is.⁵² Onder meer de huidige Creoolse president Ronald Venetiaan wordt door 77,5 procent van de kiezers liefst niet meer in de volgende regering gezien. Jules Wijdenbosch daarentegen, de eens gehate president die het land met torenhoge schulden opzadelde, krijgt van 65% een herkansing. Ook NDP doet het enorm goed in de peilingen. Als de partij beslist om een blok te vormen met DNP-2000, BVD, PVF en KTPI zouden ze 46% van de kiezers achter zich hebben staan. Zelfs al zou de partij beslissen individueel de verkiezingen aan te gaan, dan nog zou het de grootste partij blijven. Opmerkelijk is ook dat 42 procent van de kiezers die in 2010 voor het eerst zullen stemmen, ook voor de NDP kiezen.

⁵¹ Weyden, P. Vander. "Democratisering in Suriname. De Parlementsverkiezingen Van Mei 2005." *Samenleving en Politiek* 13, no. 3 (2006): 42-47.

⁵² Zandgrond, Fenny. "Kiezers Wijzen Front-Leiders Af. Verandering Politiek Klimaat Op Komst." *De Ware Tijd*, 03/04/2008.

4 Hindostanen

Na de Creolen besproken te hebben, gaan we in op de Hindostanen, de grootste bevolkingsgroep van het hedendaags Suriname. We beginnen eerst met de situering van de Hindostaanse gemeenschap, waarna we over gaan op hun politieke klimaat.

In Suriname is 37,5% van de bevolking Hindostaan. Met 135117 mensen vormen de Hindostanen zo de grootste bevolkingsgroep. We kunnen spreken over een jonge groep: ongeveer zeventig procent is jonger dan veertig.⁵³ De roots van de Hindostanen liggen in Zuid-Azië. Vandaar dat de meesten geloven in het Hindoeïsme. Andere belangrijk vertegenwoordigde godsdiensten bij de Hindostanen zijn het Christendom en de Islam.⁵⁴ Vooral in Nickerie is er een hoge concentratie Hindostanen terug te vinden.

Nederland en Engeland sloten een traktaat af in 1870 dat Nederland het recht gaf om contractanten aan te werven uit Brits-Indië. Vanaf 1873 werden Hindostanen naar Suriname gehaald als contractarbeiders. De slavenarbeid was immers afgeschaft waardoor er een tekort aan werkkrachten was ontstaan. Brits-India bleek een succesvol wervingsterrein. Ook Brits-Guyana en Frans-Guyana hadden met de hulp van Brits-Indische immigranten hun plantages weer doen bloeien.⁵⁵

Er werd een goed leven beloofd in ruil voor een paar jaar werken op plantages. Van een goed leven kwam echter niet veel in huis. Hindostanen waren plaatsvervangers voor de neger-slaven en werden niet veel beter behandeld. Hindostanen kregen wel vaker de naam 'centslaven' of 'koelies'. Tussen 1873 en 1916 kwamen ongeveer 35.000 Hindostanen uit Brits-Indië naar Suriname. Zowel Creolen als blanken keken neer op hen omdat zij 'vrijwillig' slavenarbeid wilden verrichten. Om de Hindostanen toch een forum te geven, werd in 1910 de Surinaamse Immigranten Vereniging opgericht. Die vereniging moest ervoor zorgen dat de belangen van de immigranten in Suriname verdedigd werden. Ze pleitte onder meer voor vrijheid van geloof. Door de banden met het moederland te onderhouden, kreeg men een groeiend Hindostaans bewustzijn.⁵⁶

De aanvoer van Hindostanen werd tussen 1875 en 1878 opgeschort wegens hoge sterftcijfers als een gevolg van ontoereikende medische verzorging van de emigranten. Pas in 1916 werd de emigratie voorgoed stopgezet onder druk van Mahatma Ghandi, die de belangen van zijn volk tot in de verre koloniën verdedigde.

Aanvankelijk bleven de Hindostanen na de afschaffing van de emigratie rond de plantages werkzaam. De vroegere contractarbeiders konden immers een stuk domeingrond verwerven mét het behoud van het recht op een gratis terugreis naar het moederland. Op die manier kon men arbeiders in Suriname houden. Hindostanen werden dus kleinlandbouwers. Ze produceerden niet enkel voor eigen onderhoud, maar ook voor de verkoop van landbouwproducten. Sommige Hindostanen hadden het tot opkoper of exporteur geschopt en mochten zich tot de rijke middenstand rekenen. Hun zonen konden gaan studeren en op die manier ontstonden Hindostaanse intellectuelen en latere politieke leiders.⁵⁷

Langzaam maar zeker trokken ook de Hindostanen, net zoals de Creolen, richting hoofdstad Paramaribo. Doordat Hindostanen zich steeds meer verspreidden, doorbraken ze zelf hun isolement. Doordat ze zich in de stad toelegden op handel en vervoer was er steeds meer contact met andere bevolkingsgroepen mogelijk.⁵⁸

4.1 Politieke integratie

De overheid liet de Hindostaanse contractarbeiders aanvankelijk links liggen. Gouverneur Lohman was de eerste die speciale scholen oprichtte waar enkel Hindostaans werd gesproken en waar

⁵³ sine nomine. "Suriname Census 2004 - Volume I: Demografische En Sociale Karakteristieken.", p. 31

⁵⁴ sine nomine. "Suriname Census 2004 - Volume I: Demografische En Sociale Karakteristieken.", p. 33

⁵⁵ Buddingh H. Geschiedenis van Suriname. Een volledig overzicht van de oorspronkelijke Indiaanse bewoners en de ontdekking door Europese kolonisten, tot de opkomst van de drugsbaronnen. He Spectrum, 1955, p. 214

⁵⁶ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. Geschiedenis van Suriname. Van stam tot staat, p/a Walburg Pers, Zutphen 1993, p. 113

⁵⁷ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. Geschiedenis van Suriname. pp. 113 - 115

⁵⁸ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. Geschiedenis van Suriname. p. 115

Hindostanen opgeleid werden. In 1927 werd het Hindostaans afgeschaft in het openbare onderwijs. Dat was ook meteen het einde van de 'koeliescholen'. Wel kwam er in dat jaar een nieuwe wet die elke geborene automatisch de Nederlandse identiteit gaf. Door aan iedereen automatisch dezelfde rechten en plichten te geven, werd gepoogd om de afstand tussen de bevolkingsgroepen in te perken.⁵⁹

Bij de invoering van het cijskiesrecht wouden de Hindostanen van meet af aan hun politieke stem laten horen. De eerste politieke partij in Suriname werd in 1946 zelfs door een Hindostaan opgericht: de Moeslim Partij (MP). Enkele jaren later voegden zich twee kleinere partijen bij de MP. Zo zag in 1949 de VHP het licht: de Verenigde Hindostaanse Partij, later de Vooruitstrevende Hervormingspartij, onder leiding van de jonge advocaat Jagernath Lachmon. Bij de eerste algemene verkiezingen in 1949 haalde de VHP slechts 6 van de 24 zetels. Dat lag niet aan zijn populariteit, wel aan het districtenstelsel. Vooral Creolen haalden daar hun voordeel uit (*zie supra*).⁶⁰

Een opvallend programmapunt van de VHP was het verzet tegen de onafhankelijkheid van het land, in tegenstelling tot de creolen. We kunnen de houding van de VHP beschouwen als een reactie tegen de Creolen. Hindostanen hadden immers schrik dat ze door de Creolen uit het politieke leven gestoten zouden worden in een onafhankelijk Suriname.

De verkiezingen van 1973 waren daarom cruciaal voor de toekomst van Suriname. Uit vrees voor een Creoolse overwinning – en dus een stem voor de onafhankelijkheid- werd een blok gevormd tegen de onafhankelijkheid. Dat blok bestond uit de VHP, de Javaanse SRI en de Progressieve Bosnegerpartij. Zij verloren de verkiezingen echter, met als gevolg dat zij de volledige oppositie bemanden. Omgekeerd bestond de coalitie enkel uit Creolen. De diverse bevolkingsgroepen werden dus niet correct vertegenwoordigd.

In ieder geval was dit het startschot naar de onafhankelijkheid. Met de belofte dat er binnen de acht maanden na de onafhankelijkheid vrije verkiezingen zouden gehouden worden, werd Lachmon overgehaald om niet langer tegen de onafhankelijkheid te vechten. Tijdens debatten over de nieuwe grondwet kwam het zelfs tot een verzoening tussen de Creool Henck Arron (NPS) en Lachmon. Ondanks het grote meningsverschil omtrent de onafhankelijkheid en nationalisme kregen Lachmon en Arron dus een goede verstandhouding. De VHP kreeg zo toch nog inspraak en kon op die manier zowel een meer verscheiden politiek landschap ontwikkelen als een minder nationalistische aanpak realiseren.⁶¹

De eerste verkiezingen na de onafhankelijkheid werden zoals beloofd in 1977 georganiseerd en werden gewonnen door het Creoolse blok. Het werd niet echt een overtuigende overwinning, men had een maar heel nipte meerderheid. Die nipte meerderheid was dan nog vooral te danken aan het geslonken aantal Hindostanen en Javanen. Een groot aantal Hindostanen was geëmigreerd naar Nederland en de Javaanse KTPI had zich uit het Creoolse blok weggetrokken. De parlementaire basis werd zo smal dat Arron verplicht was vervroegde verkiezingen te houden. Door de militaire staatsgreep in 1980 kwam daar echter niets van in huis.

Plots was er van democratisch bewind geen sprake meer. De militaire bevelhebbers van die tijd lieten hun oog vallen op Lachmon om het land mee te helpen besturen, iets waar ze zelf niet toe in staat waren. Men had gedacht dat hij zo zeer verlangde naar macht dat hij zou meewerken, maar Lachmon bedankte voor de eer: hij wou niet meewerken aan een dictatuur.

Daardoor bleef het tijdens het militair bewind redelijk stil rond de VHP. De militairen besteedden er weinig aandacht aan omdat de partij voor de revolutie toch nooit in de regering had gezeteld en dus geen bedreigende macht vormde.

Op 11 maart 1982 sloeg die houding echter volledig om. De dag na Phagwa - een Hindostaanse feestdag - werd een coup poging ondernomen door luitenant Rambocus en sergeant-majoor Hawker. Die coup mislukte echter, omdat Rambocus een Hindostaan was, werd aangenomen dat dit een

⁵⁹ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. *Geschiedenis van Suriname*. p. 112

⁶⁰ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. *Geschiedenis van Suriname*. p. 115

⁶¹ Buddingh H. *Geschiedenis van Suriname. Een volledig overzicht van de oorspronkelijke Indiaanse bewoners en de ontdekking door Europese kolonisten, tot de opkomst van de drugsbaronnen*. Het Spectrum, 1955, p. 282 en Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. *Geschiedenis van Suriname*. p. 131

poging was van Hindostaanse zakenlieden om de macht over te nemen. Hierover bestaat echter geen zekerheid.⁶²

Vanaf 1984 trachtte Bouterse toch aan te sturen op een democratisch beleid. Tien jaar na de onafhankelijkheid werden de traditionele partijen niet langer verboden. Op 25 november vormden de drie grote partijen uit het verleden een blok: Front voor Democratie en Ontwikkeling. Het Front werp zijn vruchten af en behaalde in 1987 een grote overwinning. Lachmon, die al 40 jaar leider was van de VHP, werd voorzitter van de Nationale Assemblée. Hij bleef dat zeventien jaar lang. De Creool Henck Arron werd premier en de Hindostaan Ramsewak Shankar mocht zich president noemen. De grootste problemen voor deze semi-Hindostaanse regering waren de economische crisis en de militaire groeperingen. Suriname was financieel nog steeds afhankelijk van Nederland, dat zijn geldkraan steeds meer dichtschroefde.⁶³

Door de aanhoudende opstanden en dreigingen van militaire bewegingen - zoals het Jungle Commando (*zie supra*) - stond de regering niet echt sterk in zijn schoenen. Pas na de benoeming van de Creool Ronald Venetiaan tot president werd de politieke rol van het leger uit de grondwet geschrapt. De drie regeringspartijen vormden het Nieuw Front. Tot op heden maakt het VHP deel uit van de regering. Ze haalde zeven zetels in de Nationale Assemblée, leverde de vicepresident en bekleedt vier ministerportefeuilles.

⁶² Hoogbergen W en Kruijt D. *De oorlog van de sergeanten. Surinaamse militairen in de politiek*. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam, 2005, p. 63

⁶³ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. *Geschiedenis van Suriname. Van stam tot staat*. p/a Walburg Pers, Zutphen 1993, p. 156

5 Javanen

In dit hoofdstuk gaan we ten slotte in op de laatste bevolkingsgroep die Suriname als contractarbeiders binnenkwamen: de Javanen.

De plantages in Suriname draaiden tot diep in de 19de eeuw op ingevoerde Afrikaanse slaven. Na de afschaffing van de slavernij door verschillende Europese landen (Engeland 1834, Frankrijk 1848) besefte de Surinaamse overheid dat deze bron van arbeid niet meer lang beschikbaar zou zijn.

In Suriname lag het sterftecijfer in de 19de eeuw nog steeds hoger dan het geboortecijfer, enerzijds door de ongezonde omstandigheden, maar ook omdat de slavenbevolking voornamelijk mannelijk was en dus geen grote zwarte bevolking kon ontstaan. Bij een toekomstig verbod op slavernij zou het tekort enkel nog groter worden. Via immigranten wou de overheid ook voorzien in een overschot aan arbeidskrachten. Op die manier zouden de loonkosten onder controle blijven.

Na een paar decennia waarin Chinese en Brits-Indische contractarbeiders naar Suriname gehaald waren (zie supra), trok de Nederlandsche Handels Maatschappij (NHM) vanaf 1890 arbeiders uit Java aan. Vier jaar later kwam de migratie in overheidshanden terecht.

Volgens de overheid kon de kolonie enkel bloeien als de kleine landbouw en de bevolkingsaan groei gestimuleerd werden.⁶⁴ Een Javaan die besliste in het land te blijven na zijn contract kreeg daarom een premie van honderd gulden.⁶⁵

Het arbeidscontract voorzag dan wel in een gratis retour naar Java, slechts een kwart van de Javanen maakte gebruik van deze regeling, hoewel dit voor de meeste van hen de oorspronkelijke bedoeling was. Java werd algemeen als het thuisland beschouwd; er ontstond een “terugkeerdeologie”.⁶⁶ De voornaamste reden dat Javanen uiteindelijk toch niet terugkeerden is dat de meesten niet de rijkdom bijeengeprokkeld hadden waarop ze hadden gehoopt.⁶⁷

In tegenstelling tot de Hindostanen (zie supra), die streefden naar het bezit van eigen grond, bleven de meeste Javanen als pachter werken en verbouwden ze voornamelijk om in hun eigen consumptie te voorzien. De productie was dus hoofdzakelijk kleinschalig. Wel werkten verschillende families samen op de rijstvelden in een systeem dat *sambatan* heet. Het eventuele surplus werd meestal door Hindostanen opgekocht.⁶⁸

Tussen 1890 en 1939 migreerden in totaal 32.965 Javanen naar Suriname. In 1954 was 26% van hen, 8 684 mensen, al teruggekeerd naar Indonesië. Bij de derde volkstelling, in 1964 verbleven 48.463 Javanen in Suriname, de recentste volkstelling in 2004 telde er 71.879 (14,6% van de totale populatie).

5.1 Werving en praktijk

Veel Javanen waren makkelijk te overtuigen voor een vertrek naar Zuid-Amerika, voornamelijk omdat ze op Java in armoede leefden. Sommige Javanen kozen voor emigratie omdat ze in ongenade waren gevallen in hun gemeenschap met een sterke sociale controle. Voor anderen speelde de zin voor avontuur ook mee, wat tot uiting komt in de oververtegenwoordiging van jonge mensen.

Officieel moesten arbeiders “zonder enige dwang, misleiding of onjuiste voorstelling van zaken overgehaald worden zich te verbinden”. De werving ter plaatse gebeurde door Javanen, zogenaamde *Wereks*. Zij kregen een premie per arbeider die ze konden aanleveren. Ondanks hun twijfelachtige manier van rekruteren vertrouwden de Javanen hun eilandgenoten meer dan de Nederlandse

⁶⁴ Steegh F, Bakker E, Hassankhan M en Dalhuisen L. *Geschiedenis van Suriname. Van stam tot staat.* p/a Walburg Pers, Zutphen 1993, p. 110

⁶⁵ Steegh F, Bakker E, e.a. *Geschiedenis van Suriname*, p. 107

⁶⁶ Derveld, F.E.R. *Politieke mobilisatie en integratie van de Javanen in Suriname: Tamanredjo en de Surinaamse nationale politiek.* Groningen 1982, p. 20

⁶⁷ Steegh F, Bakker E, e.a. *Geschiedenis van Suriname*. p. 111

⁶⁸ Steegh F, Bakker E, e.a. *Geschiedenis van Suriname*. p. 111

ambtenaren, die hun ogen sloten voor de praktijken. Sommigen uit onverschilligheid, maar de meesten uit onmacht.⁶⁹

5.2 Javanen tussen andere bevolkingsgroepen

De Javaanse arbeiders werden ingezet op de plantages waar Brits-Indiërs al langer werkten. Door de eigenaars van de plantages werden ze aanzien als gewilliger en rustiger van aard⁷⁰. Na de eerste golf van migranten vroegen de plantage-eigenaars dan ook meer Javanen.

Doordat de culturele achtergronden verschilden en de twee groepen een andere taal spraken hadden ze weinig contact. De inheemsen zagen de Javanen niet in staat tot werk buiten de plantages en de Hindostanen, die over het algemeen spaarzaam leefden, keken neer op de Javanen, die in hun ogen verkwistend waren. Javanen werden verder beschouwd als verraderlijk en leugenachtig. Het mag dan ook niet verwonderen dat de gehechtheid aan Suriname niet erg groot was.⁷¹ De politieke leiders speelden in op deze heimwee naar het thuisland (*zie infra*).

Dorpen die gegroeid waren uit vroegere plantages waren soms volledig Javaans, maar meestal gemengd Hindostaans-Javaans. Ook in die dorpen woonden de twee groepen in het algemeen gescheiden van elkaar.⁷²

5.3 Inburgering van Javanen

Omdat Suriname volgens de Nederlandse overheid het evenbeeld moest worden van het thuisland, werd er tot 1930 een doorgedreven assimilatiepolitiek gevoerd, waarbij het onderwijs een belangrijke rol kreeg. Bij de Javanen faalde die politiek. De afstand naar de scholen was groot, de kinderen moesten vaak werken op het land en als ze wel op school waren, maakte de taalbarrière het moeilijk om de les te volgen. Volgens antropologe Annemarie de Waal Malefijt ten slotte spoorden Javaanse ouders hun kinderen amper aan om naar school te gaan.⁷³

5.4 Begin participatie (1939 – 1954)

De woonsituatie en voorzieningen waren ondermaats en voor het zware en monotone werk op de plantages kregen de Javanen een zeer mager loon. De behandeling door de voorlieden, die zelf meestal niet Javaans waren, liet in veel gevallen te wensen over. Het is dan ook in deze periode dat de Javanen gevoelens van minderwaardigheid en deprivatie hebben geïnternaliseerd⁷⁴. De politieke leiders maakten gebruik van dit gevoel van relatieve deprivatie.⁷⁵

De mobilisatie kreeg vooral een boost na de invoering van het algemeen kiesrecht in 1949. Ondertussen zorgde de onafhankelijkheid van Indonesië voor een stijgend bewustzijn bij de Javanen. De eerste Javaanse partijen werden opgericht. Sommige partijen verwierven hun aanhang door zich in te zetten voor een terugkeer naar Java.⁷⁶

5.5 Ontstaan van de belangrijkste Javaanse politieke partijen

Omdat de Nationale Partij Suriname (NPS) zich wou ontwikkelen tot nationale partij, nam de NPS Hindostanen en Javanen op in het bestuur. Javanen begonnen zich daarna inderdaad aan te sluiten bij de NPS. Hindostanen en Javanen werden echter uit de Unie Suriname geweerd. Daarom richtten

⁶⁹ Steegh F, Bakker E, e.a. *Geschiedenis van Suriname*, p. 100.

⁷⁰ Derveld, F. E. R. *Politieke Mobilisatie En Integratie Van De Javanen in Suriname: Tamanredjo En De Surinaamse Nationale Politiek* Groningen: Bouma's Boekhandel b.v., 1982, p. 18.

⁷¹ Idem, p.21.

⁷² Bakker, E., L. Dalhuisen, and M. Hassankhan. *De Geschiedenis Van Suriname. Van Stam Tot Staat*, p. 112.

⁷³ Idem, p. 113.

⁷⁴ Parsudi, Suparlan. *The Javanese in Surinam: Ethnicity in an Ethnically Plural Society*. Illinois: University of Illinois, 1976, p. 2.

⁷⁵ Derveld, F. E. R. *Politieke Mobilisatie En Integratie Van De Javanen in Suriname: Tamanredjo En De Surinaamse Nationale Politiek*, p. 16.

⁷⁶ Idem, p. 22.

ze de Hindostaans-Javaanse Centrale Raad (HJCR) op, die in Nederland ging onderhandelen over interne autonomie.⁷⁷

De commissie die hiervoor werd opgezet, bevatte geen enkele moslim. Dat was de aanleiding voor Karamat Ali, lid van de HJCR en van de Staten van Suriname, om de Moeslim Partij op te richten (zie *supra*). Vooral Javanen en Hindostanen sloten zich aan. Vrij snel na de oprichting kreeg de partij te kampen met twisten tussen de Javaanse en Hindostaanse leiders. Daardoor verlieten de Javanen de partij, ook omdat ze meenden dat die gedomineerd werd door Hindostanen.⁷⁸

Ondertussen was de onafhankelijkheidsstrijd losgebarsten op Indonesië. Veel Javanen wilden terugkeren naar hun thuisland om solidariteit te betuigen of om later in een vrij Indonesië te wonen. Met dit doel richtte Iding Soemita de Persatuan Indonesia (PI) op, waaruit later de eerste Javaanse politieke partij groeide, Kaum Tani Persatuan Indonesia (KTPI).

De KTPI had geen ideologische basis. *Mulih n Djawa* ("Terug naar huis") stond centraal.⁷⁹ Die fixatie leidde tot de oprichting van de Pergerakan Bangsa Indonesia Suriname (PBIS), wat Unie van Indonesiërs in Suriname betekent. De visie van de PBIS was om het leven van Javanen in Suriname zelf beter te maken. Ze namen hierbij een voorbeeld aan de Hindostaanse gemeenschap, die er door hun ijver en ondernemingen veel beter aan toe waren.

Volgens de PBIS moesten ook de Javanen leren sparen en investeren in handel en kleine bedrijfjes, in plaats van te wachten tot de overheid iets deed. De partij haalde nooit veel succes bij de Javanen, die de indruk hadden dat de PBIS de hele Javaanse cultuur onderuit wou halen. Gokken en *Slametan* en *tajub*feesten beschouwden de Javanen als essentieel onderdeel van hun cultuur.⁸⁰ De leiders van de partij waren vaak katholiek of protestant. De KTPI speelde gretig in op deze gevoelens en zette campagnes op om PBIS-leden sociaal te isoleren, door hun eigen leden te verbieden niet-partijleden uit te nodigen op om het even welke sociale gebeurtenis.⁸¹

5.6 De periode na 1954

Na 1954, toen een laatste grote groep Javanen terugkeerde naar Indonesië, verdwenen de terugkeerideologieën naar de achtergrond. Ironisch genoeg waren onder die laatste groep veel PBIS-leden, die vertrokken omdat de pestacties van de KTPI hen het leven zuur maakten. Die laatste partij was tot de stichting van Pendawalima/SRI de enige actieve Javaanse partij.

Tussen 1958 en 1967 werd Suriname bestuurd door een coalitie van NPS en VHP (zie *supra*), maar door de verzoeningspolitiek die zij voerden, werden meer Javanen benoemd voor overheidsfuncties dan voorheen.⁸² De KTPI vormde in de jaren '70 met vooral de Creoolse partijen een blok dat als Nationale Partij Combinatie naar de verkiezingen trok en die ook wonnen. Ook bij de eerste verkiezingen na de onafhankelijkheid won de NPK, maar in 1979 trok de KTPI zich uit de coalitie. De onenigheid met de Creoolse meerderheid lag hiervan aan de basis.⁸³

Politiek patronage en "regelen" was een belangrijk middel bij de mobilisatie van de Javanen. Vooral overheidsbanen waren door hun werkzekerheid en ruime vrije tijd erg gegeerd. Zo schrijft Derveld in zijn onderzoek over de regio Tamanredjo, waar de lokale politieke leiders banen kregen van Soemita om uit te delen aan hun kiespubliek. Ook bij het aankopen of verkopen van percelen kregen KTPI'ers privileges. Doordat heel wat KTPI'ers voorman waren, kwam het ook voor dat ze vrije ochtends of dagen verleenden aan hun cliënten.

De Pendawalima gebruikte soortgelijke methodes om kiezers te ronselen, maar hun mogelijkheden waren beperkter. Toch voelden cliënten niet steeds de morele verplichting om hun beloftes te honoreren⁸⁴. Op grotere schaal werd het systeem ook gebruikt. Zo werd de aanleg van elektriciteit en

⁷⁷ Idem, p. 22.

⁷⁸ Derveld, F. E. R. *Politieke Mobilisatie En Integratie Van De Javanen in Suriname*, p. 39.

⁷⁹ Idem, p. 39.

⁸⁰ Idem, p. 41.

⁸¹ Idem, p. 41.

⁸² Bakker, E., L. Dalhuisen, and M. Hassankhan. *De Geschiedenis Van Suriname*, p. 131.

⁸³ Idem, p. 137-142

⁸⁴ Derveld, F. E. R. *Politieke Mobilisatie En Integratie Van De Javanen in Suriname*, p. 92-97.

de watervoorziening in een Javaanse regio zonder meer als KTPI-verdienste gepropagandeerd. De aanhang van Pendawalima werd dan ook niet betrokken bij de uitvoering van de projecten.⁸⁵

5.7 Na het herstel van de democratie

Bij de oprichting van de Nationale Assemblée (1985) kreeg de KTPI opnieuw zitting, met Soemita nog steeds aan het hoofd. Ondertussen had Paul Somohardjo in Rotterdam met de *Pendawalima* een nieuwe Javaanse partij opgericht, die weer ontbonden werd nadat de democratie hersteld was in 1987. In de jaren '90 richtte hij de *Pertjajah Luhur* (PL) op, die zich aansloot bij het Nieuw Front (NF). Bij de verkiezingen in 2000 werd de partij de derde grootste formatie binnen het NF.

⁸⁵ Idem, p. 106-107.

Besluit

In deze paper bespraken we de politieke mobilisatie van vijf verschillende etnische groepen in Suriname. De oorspronkelijke inheemse bevolking, de Marrons, de Creolen, de Hindostanen en de Javanen. De geschiedenis van de laatste vier van deze bevolkingsgroepen hangt rechtstreeks samen met de plantagebouw. Inheemsen konden volgens de verdragen die de Nederlanders sloten niet worden ingezet als slaaf.

De werkkrachten die de plantagehouders nodig hadden, werden geronseld in West-Afrika. De afstammelingen van deze Afrikaanse slaven vormen vandaag de Creolen en de Marrons. Die laatste stammen af van slaven die weggevlucht waren van de plantages. De Creolen hebben zich deels vermengd met Europeanen en werden gekenmerkt door een interne diversiteit, met een lichtbruine elite en armere donkere bevolking.

Na de afschaffing van de slavernij door verschillende Europese landen besefte de Nederlandse overheid dat deze bron van arbeid niet lang meer zou beschikbaar zijn. Er werd in de tweede helft van de 19de eeuw een beroep gedaan op contractarbeiders uit Brits-Indië, naar het voorbeeld van Frans Guyana. Vanaf 1890 trok Suriname arbeiders aan uit Java, dat toen nog een deel uitmaakte van Nederlands-Indië.

De Hindostanen vormen tegenwoordig de grootste etnische groep (37%) in Suriname, gevolgd door de Creolen (31%). Javanen en Marrons vormen elk ongeveer 15% van de bevolking. Slechts 4% van de populatie behoort tot de inheemse bevolking.

Creolen, Hindostanen en Javanen waren al voor de onafhankelijkheid politiek georganiseerd. Ze werden vertegenwoordigd in grote partijen, respectievelijk de NPS, de VHP en de KTPI. Vooral de Creolen waren al tijdens de instelling van het cijnskiesrecht politiek geëngageerd in vakbonden, onderwijsverenigingen en drukkingsgroepen. Net als bij Javanen en Hindostanen kreeg hun partijpolitieke organisatie een boost bij de invoering van het 'algemeen kiesrecht' in 1948. Inheemsen en Bosnegers moesten echter tot 1963 wachten tot ook zij mochten stemmen.

Het feit dat de politieke organisatie in Suriname via etnische lijnen verloopt, bezorgt de kleine inheemse bevolkingsgroep een handicap bij het strijden om politieke macht. Net als de Marrons leven ze in een stammenstructuur met een sterke hiërarchie, die soms in conflict komt met de officiële, sterk gecentraliseerde overheid in Paramaribo.

Inheemse pogingen om tot samenwerking te komen, worden nog bemoeilijkt door de grote onderlinge afstanden tussen de verschillende stammen en het centrale gezag in Paramaribo. Lange tijd vormden de Inheemsen als het ware een staat binnen de staat en werden ze vrijwel genegeerd door de overheid. Inheemse politici vonden later onderdak bij partijen als de NDP van Dési Bouterse of het Javaanse Pertjajah Luhur. Via die Javaanse partij veroverde een Inheemse politica een parlamentszetel in 2005.

Het Surinaamse partijlandschap is erg gefragmenteerd, waardoor de partijen bij verkiezingen grote kartels aangaan. Zo is de huidige coalitieregering onder Venetiaan samengesteld uit drie formaties die in totaal acht partijen bevatten.

De Creolen vormden de spil van de Surinaamse politiek. Bij het cijnskiesrecht had de kleine Creoolse elite (2%) quasi alle macht in handen. Na de Tweede Wereldoorlog vertegenwoordigde de NPS hun belangen. Vanaf 1946 ontstond er een kloof binnen de Creoolse gemeenschap, met de oprichting van de PSV, die de volkscreolen vertegenwoordigde. Die partij ijverde voor het algemeen kiesrecht, dat er kwam in 1948. Doordat het systeem met kiesdistricten proportioneel veel meer zetels toewees aan Paramaribo (hoofdzakelijk Creools), haalden de Creolen de absolute meerderheid. Alle Creoolse partijen ijverden voor de onafhankelijkheid van Suriname, een standpunt dat botste met de Hindostaanse VHP. Zij hadden immers schrik gedomineerd te worden door de Creolen als het Nederlandse toezicht wegviel. Toen Pengel, een volkscreool, leider werd van de NPS, kon hij de interne opdeling herstellen. Hij zocht ook toenadering tot de Hindostanen.

De gestegen Hindostaanse macht vertaalde zich in de oprichting van de VHP in 1949. De partij kon profiteren van het grote aantal Surinaamse Hindoestanen en hun onverdeelde steun voor de VHP. Slechts een keer slaagden de Creolen erin om zonder de VHP een absolute meerderheid te behalen.

De samenwerking tussen Creolen en Hindostanen werd in de hand gewerkt door het toenmalige militaire regime in de jaren '80. Met de tot stand gekomen onafhankelijkheid was het grootste punt van discussie tussen de twee groepen *fait accompli*.

Bij de Javanen vormde de terugkeer naar Indonesië aanvankelijk het belangrijkste politieke thema. Er ontstond een scheuring in de gemeenschap tussen voorstanders van de terugkeer (de KTPI) en partijen die de situatie van Javanen in Suriname zelf wou verbeteren. (PBIS en later Pendawalima en SRI). Samen met Creolen en Hindostanen vormden de KTPI partijen de eerste belangrijke coalitie: het Nieuw Front.

Een belangrijke niet-etnische speler is de Nationaal Democratische Partij (NDP) van ex-dictator Dési Bouterse, die ondanks zijn verleden veel stemmen weet te verzamelen, voornamelijk bij volkscreolen. De NDP vormt de belangrijkste oppositie tegen de regeringscoalitie. Andere niet-etnische partijen, zoals DOE, bleken niet levensvatbaar.

De toekomst van de NDP is onzeker. Aan de ene kant toont een recente peiling (*zie supra*) dat de NDP in 2010 afstevent op een eclatante verkiezingsoverwinning. Aan de andere kant moet Dési Bouterse zich momenteel voor de krijgsraad verantwoorden voor zijn rol bij de Decembermoorden. Het blijft momenteel dus hoogst onzeker wie in 2010 met de Surinaamse presidentiële scepter zal zwaaien.

Bronnenlijst

- "23 Partijen Voor 51 Zetels in Suriname ". *NRC Handelsblad*,
<http://www.nrc.nl/W2/Lab/HAL15/000525b.html>.
- "De Presidenten Van Suriname. Van Ferrier Tot Venetiaan." *De Ware Tijd* 2007.
- Bakker, E., L. Dalhuisen, and M. Hassankhan. *De Geschiedenis Van Suriname. Van Stam Tot Staat. Walburg*. Walburg, 1993.
- Buddingh, Hans. *Geschiedenis Van Suriname. Een Volledig Overzicht Van De Oorspronkelijke Indiaanse Bewoners En De Ontdekking Door Europese Kolonisten, Tot De Opkomst Van De Drugsbaronnen*. Utrecht: Het Spectrum, 1999.
- . "Nieuw Front in Suriname Zoekt Coalitie." *NRC Handelsblad* 1996.
- Buddingh', Hans. "Surinaamse Politici Dingen Naar Gunst Bosnegers." *NRC Handelsblad*, 20/05/1996.
- Colchester, Marcus. *Forest Politics in Suriname*. Utrecht: International Books, 1995.
- Derveld, F. E. R. *Politieke Mobilisatie En Integratie Van De Javanen in Suriname: Tamanredjo En De Surinaamse Nationale Politiek* Groningen: Bouma's Boekhandel b.v., 1982.
- Enser, F. "Ex-Tucajana Strijders Roeren Zich. ." *De Ware Tijd* 2007.
- Hoogbergen, Wim. *'De Bosnegers Zijn Gekomen!' Slavernij En Rebelle in Suriname*. Amsterdam: Prometheus, 1992.
- Hoogbergen, Wim, and Dirk Kruijt. *De Oorlog Van De Sergeanten. Surinaamse Militairen in De Politiek*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2005.
- Kambel, Ellen-Rose. "Resource Conflicts, Gender and Indigenous Rights in Suriname. Local, National and Global Perspectives." Univeriteit Leiden, 2002.
- Kambel, Ellen-Rose, and Fergus MacKay. *Rechten Van Inheemse Volken En Marrons in Suriname*. Leiden: KITLV Uitgeverij, 2003.
- Lotens, Walter. *Gesprekken Aan De Waterkant*. Mol: Uitgeverij Libertas, 2000.
- . "Surinaamse Decembermoorden Werpen Schaduw over Land." *La Chispa* juni 2007.
- MacDonald, Scott B. "Insurrection and Redemocratization in Suriname?: The Ascendancy of The "Third Path"." *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 30, no. 1 (1988): 105-32.
- nomine, sine. "Suriname Census 2004 - Volume I: Demografische En Sociale Karakteristieken. ." Paramaribo: Bureau voor de Statistiek – Suriname, 2005.
- Parsudi, Suparlan. *The Javanese in Surinam: Ethnicity in an Ethnically Plural Society*. Illinois: University of Illinois, 1976.
- Patra, Ettiré. ""Seeka" Wil Ontwikkeling Binnenland Ter Hand Nemen " *De Ware Tijd*, 10/10/2003.
- Schotte, Hannelore. "De Surinaamse Bosnegers: Een Vrijheidstrijd Van Slaven (17de-19de Eeuw)." Universiteit Gent, 1998-1999.
- Vries, Ellen de. *Suriname Na De Binnenlandse Oorlog*. Amsterdam: KIT Publishers, 2005.
- Weyden, P. Vander. "Democratisering in Suriname. De Parlementsverkiezingen Van Mei 2005." *Samenleving en Politiek* 13, no. 3 (2006): 42-47.
- Zandgrond, Fenny. "Kiezers Wijzen Front-Leiders Af. Verandering Politiek Klimaat Op Komst." *De Ware Tijd*, 03/04/2008.
- . sine nomine (1999). map of Suriname. Chicago, Encyclopædia Britannica Inc.
- Colchester, M. (1995). Peoples of the Interior. Utrecht, International Books.